

Työ- ja elinkeinoministeriö
29.9.2017

Lausuntotiivistelmä

Lausuntokierros
poikkihallinnollisen virkamiesverkoston
valmistelemasta muistioluonnoksesta
”Jakamistalouden säädösympäristö;
haasteet ja kehittämistarpeet”

Sisällys	
Lausuntopyyntö.....	3
Saadut lausunnot.....	3
Yhteenvedo saadusta lausuntopalautteesta.....	5
Lausuntotiivistelmä lausunnonantajittain.....	8
1. Mitkä ovat mielestänne suurimmat jakamistalouteen liittyvät haasteet Suomessa?.....	8
Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt	8
Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat	10
Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat.....	12
Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat.....	13
Muut sidosryhmät.....	14
Ministeriöt ja virastot	15
2. Millaisia sääntelyratkaisuja tai muita viranomaistoimia pidätte tarpeellisena näiden haasteiden ratkaisemiseksi?	19
Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt	19
Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat	21
Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat.....	22
Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat.....	23
Muut sidosryhmät.....	24
Ministeriöt ja virastot	25
3. Millaisia sääntelyratkaisuja tai muita viranomaistoimia pidätte tarpeellisena jakamistalouden edistämiseksi Suomessa?	29
Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt	29
Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat	30
Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat.....	32
Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat.....	32
Muut sidosryhmät.....	32
Ministeriöt ja virastot	34
4. Mahdolliset muut kommentit	36
Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt	36
Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat	37
Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat.....	38
Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat.....	39
Muut sidosryhmät.....	39
Ministeriöt ja virastot	40

Lausuntopyyntö

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lausuntoja jakamistalouden haasteita ja kehittämistarpeita koskevasta virkamiesselvitysluonnoksesta Lausuntopalvelu.fi:ssä kesäkuussa 2017. Lausuntoaika oli 9.6.2017 - 15.8.2017. Lausuntopyyntö lähetettiin lausuntopalvelun kautta yli 50 organisaatiolle ja yritykselle, ja sen lisäksi lausuntopyyntö oli avoin kaikille asiasta kiinnostuneille. Lausuntokierroksesta tiedotettiin lisäksi sosiaalisen median kautta.

Lausuntopyynnössä esitettiin kolme kysymystä, johon lausunnonantajien toivottiin vastaavan.

1. Mitkä ovat mielestänne suurimmat jakamistalouteen liittyvät haasteet Suomessa?
2. Millaisia sääntelyratkaisuja tai muita viranomaistoimia pidätte tarpeellisena näiden haasteiden ratkaisemiseksi?
3. Millaisia sääntelyratkaisuja tai muita viranomaistoimia pidätte tarpeellisena jakamistalouden edistämiseksi Suomessa?

Lisäksi kohdassa 4 oli mahdollista esittää muita kommentteja.

Saadut lausunnot

Lausuntoja saatiin kaikkiaan 36. Lausunnon antoivat seuraavat tahot:

Akava ry
 Barking Oy
 Eezy Osk Oy
 Elinkeinoelämän Keskusliitto
 Finpro Oy Visit Finland
 Forenom Oy
 Helsingin Kotimajoitus Tmi
 Helsingin Taksiautoilijat ry
 Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -tutkimushanke, Helsingin Yliopisto; Mäenpää ja Faehnle
 Kilpailu- ja kuluttajavirasto
 Kotiranta, Fedu
 Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry
 Lahti, Vesa
 Liikenne- ja viestintäministeriö
 Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
 Oikeudet, ulossulkevuus ja sosiaalinen arvontuotanto uuden talouden malleissa -tutkimushanke
 Oikeusministeriö
 Palvelualojen työnantajat PALTA ry
 Sharetribe Oy
 Sisäministeriö
 Sosiaali- ja terveysministeriö
 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
 Suomen Kiinteistöliitto ry
 Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
 Suomen Kuntaliitto ry
 Suomen Taksiliitto ry

Suomen Vuokranantajat ry
Suomen Yrittäjät ry
SuoraTyö Oy
Teknologiateollisuus ry
Tilastokeskus
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Uber Finland Oy
Valtioneuvoston kanslia
Verohallinto
Ympäristöministeriö

Lausunnot löytyvät kokonaisuudessaan Lausuntopalvelu.fi:stä osoitteesta:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=f71e5a67-5f4f-4c13-81ef-9fe2d93b9b36>

Huom. Ne lausunnot, joita ei ole lähetetty Lausuntopalvelu.fi:n kautta, vaan sähköpostitse, näkyvät erillisinä kohdassa "Näytä liitetiedostona annetut lausunnot".

Yhteenveto saadusta lausuntopalautteesta

Jakamistalouden haasteiden osalta voidaan yleisesti todeta, että lausuntopalautteen perusteella jakamistalouden haasteet oli tunnistettu virkamiesselvityksessä varsin hyvin. Lausuntojen kautta eri sidosryhmiltä saatiin hyödyllistä tietoa ja konkreettisia käytännönesimerkkejä ongelmallisista tilanteista jakamistalouden säädösympäristön haasteisiin liittyen. Myös ministeriöistä ja virastoilta saatiin aiempaa perusteellisempia pohdintoja säädösympäristöön liittyvistä haasteista ja niiden ratkaisemisesta.

Toisaalta lausuntopalautteessa tuodaan kuitenkin jonkin verran esiin myös kritiikkiä ja osoitetaan virkamiesselvityksen puutteita. Lisäksi lausunnoissa nostettiin keskusteluun myös muutamia uusia näkökohtia, joita virkamiesmuistiossa tulisi lausunnonantajien mukaan käsitellä. Eniten kritiikkiä saivat virkamiesselvityksen lopussa olevat jatkotoimet, joita pidettiin riittämättöminä.

Haasteet

Seuraavassa esitetään tiivistetysti muutamia keskeisiä havaintoja lausuntopalautteesta.

Keskeiset haasteet liittyvät jakamistalouden toimijoiden kannalta epäselvään säädösympäristöön ja oikeudelliseen epävarmuuteen. Jakamistalouden toimijoiden vastuut ja velvoitteet ovat epäselviä, eivätkä toimijat ole tietoisia, millaista sääntelyä ja millaisia velvoitteita heidän harjoittamaansa toimintaan liittyy. Ongelma liittyy rajanveto ammattimaisen elinkeinonharjoittamisen ja satunnaisen ei-ammattimaisen toiminnan välillä on usein epäselvä. Jos raja on epäselvä, on myös epäselvää, millaisia lakisääteisiä velvoitteita kussakin tilanteessa pitäisi noudattaa.

Lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota terminologiaan jakamistaloudesta puhuttaessa. Monissa lausunnoissa korostettiin, että jakamistalouden sijaan olisi parempi puhua välitystaloudesta tai alustataloudesta, jotka kuvaisivat paremmin toiminnan luonnetta. Näissä lausunnoissa korostettiin näkemystä, että vain osa jakamistaloudesta on aidosti pienimuotoista, yhteisöllisyyttä korostavaa ja voittoa tavoittelematonta, ja osassa kyse on selkeästi voittoa tavoittelevasta liiketoiminnasta.

Lisäksi jakamistalous nostaa esiin laajemman tarpeen yhtenäistää käsitteitä yrittäjistä ja elinkeinonharjoittajista puhuttaessa. Yleisessä keskustelussa yrittäjästä käytetään usein termejä itsensäytyöllistäjä, freelancer tai kevytyrittäjä, vaikka lainsäädäntö ei termejä tunne. Lisäksi puhutaan itsenäisistä ammatinharjoittajista, palveluntarjoajista tai yksinyrittäjistä. Termien sekavuus on omiaan aiheuttamaan hämmennystä varsinkin kansalaisten keskuudessa ja voi olla vaikea hahmottaa, mitä lakisääteisiä velvoitteita kulloinkin kuuluisi hoitaa.

Elinkeinoelämän lausunnoista nousi esiin huoli kilpailun vääristymisestä, mikäli jakamistalouden toimijoiden ei tarvitse noudattaa samoja pelisääntöjä kuin muiden alalla toimivien. Lausunnonantajat pitivät tärkeänä sitä, että markkinoille pysytään luomaan tasapuoliset toimintaedellytykset. Yksi keino tasaisen pelikentän luomiseen on lausuntopalautteen mukaan norminpurku ja sääntelyn sujuvoittaminen eli byrokratian vähentäminen kaikilta toimijoilta. Lisäksi tuotiin esiin, että markkinoille pääsyä koskevat vaatimukset (esim. toimilupa) eivät saisi olla riippuvaisia valitusta liiketoimintakonseptista tai liiketoiminnassa hyödynnettävistä teknologiasta.

Työntekijäjärjestöt ovat huolissaan erityisesti alustojen kautta työtä tekevien oikeuksista. Toimeksiantojen kautta työskentely voi johtaa tilanteisiin, jossa työsuhteen määritelmä saattaa hämärtyä. Lausunnoissa tuodaan esiin, että alustan ja alustan kautta työtä tekevän välille ei nykytulokinnan mukaan synny työsopimuslain tarkoittamaa työsuhdetta, minkä vuoksi alustalla ei ole myöskään velvollisuutta huolehtia työnantajavelvoitteista. Alustan kautta työtä tekevä ei välttämättä miellä itseään myöskään yrittäjäksi, joten riskinä on, että henkilön eläke-, vakuutus- ja sosiaaliturvamaksut jäävät hoitamatta.

Jakamistalous nostaa esiin myös alustatyöhön liittyvän ongelman, joka liittyy yleisemminkin epätyypillisiin työsuhteisiin. Lausuntopalautteessa tuodaan esiin, että toimeksiannoista tehtävän työn lisääntyessä syntyy yhä enemmän tilanteita, joissa henkilö toimii joko rinnakkain tai vuorotellen sekä yrittäjänä että työntekijänä. Sosiaalivakuutuslainsäädäntö taas perustuu siihen, että työtä tehdään joko työntekijänä tai yrittäjänä. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä saattaa siten osoittautua joustamattomaksi tilanteissa, joissa henkilö liikkuu eri työntekomuotojen välillä tai joissa yrittäjämutoisesta toiminnasta saadut ansiot ovat epäsäännöllisiä.

Verotuksen osalta lausuntopalautteessa tuotiin esiin, että sekä tietojen ilmoittamiseen että viranomaisten näkökulmasta myös tietojen saantiin liittyy omat haasteensa. Viranomaisten haasteena voi olla jakamistaloudessa toimivien maksun saajien että maksun maksajien suuri määrä ja toisaalta se, että nykyisellään tietojenkeruu perustuu joko oma-aloitteiseen ilmoittamiseen (yrittäjät) tai laajaan sivullisilmoittamiseen (työntekijät). Jakamistalouden toimijat eivät välttämättä aina hahmota, milloin heidän tulisi itse ilmoittaa tietoja verottajalle. Lausuntopalautteen mukaan myös alustatalouden toimijoiden verotuksen oikeudenmukaisuuden varmistamiseen liittyy omat haasteensa.

Lausuntopalautteesta korostui myös huoli siitä, että jakamistalous päätyy osaksi harmaata taloutta. Keskeinen piirre jakamistaloudessa on, että sekä palveluiden tarjoajat että niiden ostajat ovat usein yksityishenkilöitä, ja myös heidän pitäisi olla tietoisia toimintaansa liittyvistä velvoitteista. Ongelma liittyy myös ammatillaisen ja satunnaisen ei-ammattimaisen toiminnan väliseen rajanvetoon, sillä rajan ollessa epäselvä, omien velvoitteiden hahmottaminenkaan ole helppoa.

Ratkaisut

Seuraavassa esitetään muutamia keskeisiä havaintoja lausuntopalautteesta.

Neuvontaa ja ohjeistusta pidettiin lähes kaikkien lausunnonantajien mukaan erittäin tärkeänä. Erityisiä haasteita ohjeistukselle nähtiin asettavan sen, että jakamistalouteen liittyvää toimintaa harjoittavat usein yksittäiset henkilöt satunnaisesti. Ohjeistuksen pitäisi siis tavoittaa heidät ja kohdentaa erityisesti tälle kohdejoukolle. Huomiota tulisi kiinnittää eri käsitteiden selventämiseen (erityisesti yrittäjän, työntekijän ja elinkeinotoiminnan käsitteet). Eri lainsäädäntöjen määritelmät tulisi käydä läpi ja tarvittaessa tehdä muutosesitykset lainsäädäntöjen käsitteistön yhdenmukaistamiseksi. Lisäksi tarvitaan tietoa jakamistalouden kannalta olennaisen lainsäädännön soveltamisesta ja siihen liittyviä käytännön esimerkkejä.

Lausuntopalautteessa toivottiin myös kaikkien viranomaisten yhteistä ohjetta ja yhtä viranomaisen luokkaa, josta saisi neuvontaa yrittäjänä toimimisesta ja työsuhde-, työttömyysturva- ja verolainsäädännön tulkinnoista sekä yrittäjästatukseen vaikuttavista asioista. Viranomaisten epäyhtenäiset tulkinnat yrittäjästatuksen muodostumisesta tulisi niin ikään saada yhdenmukaisiksi.

Yleisesti ottaen jakamistalouteen kaivataan yhteisiä pelisääntöjä, sillä osa lausunnonantajista kokee, että tällä hetkellä jakamistaloudessa toimitaan eri säännöllä kuin markkinoilla yleensä. Tasaista pelikenttää voitaisiin lausuntopalautteen mukaan luoda mm. norminpurulla ja sääntelyn sujuvoittamisella eli vähentämällä byrokratiaa kaikilta toimijoilta.

Verotuksen haasteiden ratkaisemiseksi lausunnoissa ehdotettiin mm. tulojen ilmoittamisen helpottamista ja tavaroiden ja palveluiden pienimuotoisen myynnin vapauttamista verotuksesta 3000 € asti. Lausuntopalautteen mukaan alustojen verotusta tulisi pohtia enemmän ja ratkaista alustojen oikeudellinen velvollisuus ilmoittaa tai välittää tietoa. Jakamistalouden verotus on laaja kokonaisuus. Lausuntopalautteessa esitettiin muun ohella, että siihen liittyvien haasteiden pohtiminen ja ratkaiseminen vaatisivat erillisen työryhmän perustamista.

Lausuntopalautteen mukaan jakamistaloudessa olisi tärkeää erotella selkeästi voittoa tavoitteleva liiketoiminta ja voittoa tavoittelematon toiminta. Joidenkin näkemysten mukaan alustan omistaja ja alustan kautta palveluja tarjoava tulisi selkeästi määritellä elinkeinonharjoittajiksi. Lausuntopalautteessa esitetään selvittääkseen sitä, olisiko mahdollista määrittää yleiset tai sektorikohtaiset kynnyksarvot ammattimaiselle toiminnalle. Tämä selkeyttäisi rajanvetoa ammattimaisen ja satunnaisen toiminnan välillä sekä vähentäisi säästöympäristöön liittyvää epävarmuutta ja helpottaisi toimijoiden omien lakisääteisten velvoitteiden hahmottamista.

Jakamistaloudessa työskentelyä tulisi lausuntopalautteen mukaan yleisesti helpottaa ja koko sosiaaliturvajärjestelmää tulisi päivittää nykyiseen toimintaympäristöön paremmin sopivaksi siten, että siinä huomioitaisiin paremmin ihmisten työskentely samanaikaisesti sekä yrittäjänä että työsuhhteessa. Osassa lausuntoja korostetaan, että alustataloudessa työskentelevien työntekijöiden oikeudet ja työsuojelu tulisi varmistaa. Muutamien lausunnonantajien mukaan työsuhteen tarjoamaa suojaa olisi laajennettava koskemaan myös alustataloudessa tehtävää työtä.

Lausunnoissa tuotiin esille myös se, että tarvittaisiin helppo rajapinta, jonka kautta voisi hoitaa lakisääteiset velvoitteet erityisesti tilanteessa, jossa yksityishenkilö hankkii palvelun toiselta yksityishenkilöltä. Helpottamalla velvoitteiden hoitamista pystyttäisiin myös torjumaan harmaata taloutta.

Jäljempänä esitetään tiivistettynä eri lausunnonantajien vastaukset lausuntopyyntöissä esitettyihin kysymyksiin. Lausunnonantajat on tässä tarkastelussa jaettu kuuteen eri ryhmään sen mukaan, mitä sektoria lausunnonantajat edustavat.

Lausuntotiivistelmä lausunnonantajittain

1. Mitkä ovat mielestänne suurimmat jakamistalouteen liittyvät haasteet Suomessa?

Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt

Akava ry toteaa, että digitaalinen murros tekee työn jakamisesta helppoa, kun työtä voidaan tehdä, tarjota, jakaa ja välittää erilaisten alustojen kautta. Tästä johtuen olisi paikoin parempi puhua alustataloudesta ja pilvityöstä. Jakamistalous muuttaa työmarkkinoita ja työtehtävien luonnetta. Työtehtävissä painotetaan analyyttisyyttä, vuorovaikutuksellisuutta sekä edellytetään korkeaa osaamista vaativiin tehtäviin. Rutiinitehtävät vähenevät. Digitalisaatio voimistaa tätä trendiä. Kyse ei ole pelkästään siitä, että siirretään jotain digitaaliselle alustalle. Digitaaliset alustat muuttavat sitä muotoa, jolla ihmiset jakavat työpanosta. Työntekijän rooli muuttuu ja toimeksiannosta tehtävä työ lisääntyy. Alustatalous tuo mukanaan paitsi ansaintamahdollisuuksia myös ongelmia. On eroteltava alustat, jotka luovat uutta työtä ja alustat, joiden kautta tehty työ on pois työsuhteisesta työstä. Toimeksiantojen kautta työskenteleminen voi johtaa tilanteisiin, joissa työsuhteen määritelmä saattaa hämärtyä. Tällä hetkellä alustatyönantaja ei ole työsopimuslain mukainen työnantaja eli kysymyksessä ei ole työsuhde eikä vuokratyö. Työsuhteen puuttuminen saattaa aiheuttaa sen, että oikeutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ei ole, kun ei ole työlainsäädännön mukaista työsuhdetta, työaika ei seurata, osaamisen päivittämiseen ei saa tukea, työterveyshuolto ja työsuojelu puuttuvat. Alustan ja työntekijän välinen neuvotteluuseman epätasapaino on myös syytä huomioida.

Elinkeinoelämän Keskusliiton lausunnon mukaan jakamistalouden toimijoiden satunnaisuus sekä jatkuvasti uudistuvien toimintamallien elinkaarien lyhyys voi tarkoittaa kehityksen edetessä sitä, ettei lainsäädäntö pysy enää perässä. Hallitsemattomana ilmiönä jakamistalouden yleistyminen voi näin ollen merkitä esimerkiksi kuluttajansuojan heikkenemistä. Odotukset lainsäädännön tason ja toimivien oikeusturvakeinojen ylläpitämiselle jakamistaloudessa aiheuttavat painetta suomalaiselle lainsäätäjälle sekä käytännön täytäntöönpano- ja valvontakoneistolle. Haastetta tuottaa myös jakamistalouden ylikansallinen luonne, joka tulee edellyttämään toimivaa ylikansallista viranomaisyhteistyötä. Jakamistalouden haasteet koetaan vahvimmin vahvasti säännellyillä ja kilpailluilla aloilla. Tilanne, jossa muuttuva kilpailu tuo uusia toimijoita jakamaan jo valmiiksi niukkaa suomalaista markkinaa ja vieläpä siten, että uudet toimijat eivät kilpaile samoilla säännöillä, aiheuttaa vakiintuneille yrityksille merkittäviä haasteita.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry toteaa lausunnossaan, että itsensä työllistäminen, freelance-työt, kevytyrittäjyys ja internetin kautta tehtävät keikkatyöt ovat kansainvälisiä ilmiöitä. Yhä useammin työtä tehdään samanaikaisesti useille eri toimeksiantajille sen sijaan, että työtä tehtäisiin perinteisesti työsuhteessa yhdelle työntantajalle. Digitalisaatio ja digitaaliset alustat vauhdittavat tätä kehitystä ja luovat samalla uusia työmahdollisuuksia. Tätä kehitystä silmällä pitäen itsensä työllistämisen tulee olla helppoa ja yksinkertaista. Tätä haastavat kuitenkin jäykkä työlainsäädäntö ja jäykät työmarkkinat.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK) on huolissaan siitä, kun työ sekä sen tekeminen ja välittäminen siirtyvät entistä enemmän digitaalisille alustoille, miten alustataloudessa työskentelevien oikeudet ja työsuojelu turvataan, ja miten alustatalouden työnantajat saadaan hoitamaan velvollisuutensa niin, ettei niille synny ansiotonta kilpailuetua perinteisiin toimijoihin verrattuna. Sääntelyn tavoitteena on oltava hyvä työelämä ja samat pelisäännöt kaikille. SAK kritisoi lausuntopyyntönsä käytettyä termiä ”jakamistalous”, joka ei kuvasta tarkoitettua ilmiötä ja siitä nousevia ongelmia, vaan luo siloteltua mielikuvaa yhteisöllisyydestä ja kierrätyksestä tavaroiden jakamisesta, lainaamisesta ja vaihtamisesta muiden kanssa ilman voitontavoittelua. SAK:n mukaan ilmiötä kuvaa paremmin termi ”alustatalous”, joka tarkoittaa tavaroiden, palvelujen ja työn ostamista ja myymistä verkossa (internet ja erilaiset applikaatiot). Termin käyttö kiinnittää huomion siihen, mitä kautta jakaminen tai työntekeminen tapahtuu. SAK kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tällä hetkellä alustoilla toimivat yritykset eivät ole työn-

antaja-asemassa eli ne eivät ole työsopimuslain mukaisia työnantajia. Siitä seuraa se, että alustojen kautta töitä tekevät työntekijät eivät ole työsuhteessa alustatyönantajaan. Siten työntekijöille ei synny oikeutta ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, heihin ei päde työaika- eikä työsuojelulainsäädäntö eikä heillä ole oikeutta työterveyshuoltoon. Monet alustat toimivat kuitenkin työnantajan tavoin, sillä ne välittävät ennalta määritettyjä tehtäviä. Työ tehdään alustatyönantajan johdon ja valvonnan alaisuudessa, koska alusta määrää palkkiot, työn säännöt ja myös työn tekemisen paikan (keikkatyössä). Työtä tehdään ansiotarkoituksessa vastiketta vastaan ja työnantajan lukuun.

Suomen Yrittäjät ry katsoo, että jakamistalouden osalta tulisi kiinnittää huomiota markkinatoimijoiden tasapuolisiin toimintaolosuhteisiin ja reiluun kilpailuun. Tällä hetkellä säädösympäristö voi vaikuttaa epäselvältä ja saattaa johtaa siihen, että samanlaista liiketoimintaa harjoittavien tahojen velvoitteet ja kustannukset eroavat monilta osin toisistaan. Jakamistalous nostaa esiin useita avoimia kysymyksiä esimerkiksi sen osalta, missä menee ammattimaisen ja satunnaisen ei-ammattimaisen toiminnan rajanveto, ja kuinka varmistetaan riittävä työntekijöiden ja kuluttajien suojele sekä taataan yrittäjien tasapuoliset toimintaolosuhteet. Markkinoille pääsyä koskevien vaatimusten (esim. toimilupia) ei tulisi olla riippuvaisia valitusta liiketoimintakonseptista tai liiketoiminnassa hyödynnettävästä teknologiasta. Kaikille toimijoille tulee lähtökohtaisesti olla samat säännöt ja velvoitteet. Tasapuoliset toimintaedellytykset tulee turvata ammattimaisesti ja satunnaisesti ei-ammattimaisesti toimiville.

Teknolohiateollisuus ry:n (Teknolohiateollisuus) mukaan yksi haasteista on, että yleisessä kielenkäytössä jakamistalous- ja alustatalouskäsitteet sekoitetaan, jolloin eräitä alustatalouteen liittyviä ongelmia käsitellään myös jakamistalouden ongelmina. Teknolohiateollisuuden mukaan virkamiesselvityksessä on kiitettävästi määritelty jakamistalous ja todettu sen olevan osa alustataloutta. Käsitteiden selventäminen on tärkeää, jotta ongelmat identifioidaan oikein ja ratkaisut pystytään kohdentamaan. Kuten selvitys osoittaa, perinteiseen työsuhdemalliin kehitettyä sääntelyä eri osa-alueilla on paljon ja sen oikea soveltaminen jakamistalouden toimintamalleissa ei ole selvää. Epäselvät säännökset, niiden vaihteleva soveltaminen ja oikeudellinen epävarmuus voivat merkittävästi hidastaa ja hankaloittaa jakamistalouden kehittymistä. Varsinaisista jakamistalouteen liittyvistä haasteista olennaisin liittyy alustojen kautta työtä tekevien henkilöiden asemaan ja lainsäädäntöön, joka heitä koskee. Työntekijän lisäksi myös yksityishenkilönä palveluja hankkivan osapuolen on oltava tietoinen erityisesti P2P-jakamistalousmalliin liittyvistä velvoitteista. Monilla alustojen kautta työtä tekevilla tulot saattavat olla vähäiset ja satunnaiset. Tällainen tulonmuodostus on ongelmakohta sääntelyssä, koska on arvioitava, mikä on vaikutus esimerkiksi työntekijän saamiin sosiaalituruihin. Ongelmat eivät tältä osin koske ainoastaan jakamistaloutta, vaan yleisemmin epätyypillisiä työsuhteita. Kansalliseen kuluttajansuojasäädäntöön liittyvä säännös alustan vastuusta P2P-toiminnassa olisi Teknolohiateollisuuden mukaan muutettava.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry (STTK) katsoo, että käsitteiden sekavuus kätkee liiketoiminnan todellisen tarkoituksen, joka on liikevoiton maksimointi. Kyseessä on normaali elinkeinonharjoittaminen, jota pitäisi koskea samat lait ja säännöt kuin muitakin yrityksiä. Toimeksiannoista löytyvät usein myös selkeät työsuhteen merkit. Monilla keikkoja tekevilla voi olla hankalaa hahmottaa rooliaan yrittäjinä sekä yrittäjävelvollisuuksien ja maksujen hoitajina. Oman aseman epäselvyydestä on seurannut ikäviä taloudellisia yllätyksiä kun esimerkiksi työttömyysturva on evätty. STTK:n mukaan sitkeän työttömyyden ilmapiiriin on helppo ujuttaa ajatus digityöstä mahdollisuutena, jossa jopa työajoista ja työmäärästä saa päättää itse. Joissakin tapauksissa tämä joustavuus sopii täydellisesti, esimerkiksi opiskelijat, kotona omiaisiaan hoitavat tai eläkeläiset, sekä pienipalkkaisissa vakinaisissa töissä työskentelevät, saavat näin lisäansioita. STTK:n mukaan ongelmaksi nousee kuitenkin se, että uudentyyntaloudista työmahdollisuuksista on tullut ensisijaisesti alustojen omistajien ansaintamalli, jossa digitaalista markkinapaikkaa tarjotaan epävarman silpputyön lisäämiseksi. Samalla kun alustoilla kerätään suuria tuottoja, veroja ei makseja juuri nimeksikään. Seurauksena on ennen pitkää työntekijöiden epävarmaa toimeentuloa, ammatillisen osaamisen rapautumista ja tuottavuuden laskua, julkisten tulonsiirtojen ja terveystenonon kasvua, verotulojen ja sosiaaliturvarahastojen pienenemistä, sekä harmaan talouden ujutautumista työhön.

Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat

Barking Oy toteaa haasteiksi seuraavat: uuden toimintatavan oppiminen on suuri haaste mukana oleville tahoille; tiedon puute sekä lainsäädännön epäselvyydestä johtuva epävarmuus on haitta; monesti pitää omaksua uusi tapa ajatella ja päästä epäluuloista; jakamistalous voi olla uhka perinteiselle liiketoiminnalle; asunto-osakeyhtiölaki saattaa olla este; veroviranomainen ei itsekään tiedä, miten jakamistalouden verotus toimii; kilpailu markkinoilla voi vääristyä (ks. lausunnon liite).

Finpro Oy Visit Finland puoltaa MaRan jättämää lausuntoa. Haasteena on se, että varsinaiset ammattimaiset matkailupalvelujen tarjoajat eivät saisi kokea olevansa huonommassa kilpailullisessa tilanteessa kuin jakamistalouden yksityiset palveluntarjoajat. Jakamistalouden määrittelyn ja raja-arvojen puuttuessa tilanne on epäselvä.

Forenom Oy toteaa, että jakamistalous on Suomessa toistaiseksi pienimuotoista toimintaa, jonka potentiaali on valtava. Suomessa tähän potentiaaliin ei vielä ole herätty, joka on suurin haaste. Suomella ei ole varaa olla tukematta jakamistalouden innovatiivisia liiketoimintamalleja. On myös pystyttävä hyödyntämään paremmin vajakäytöllä olevia resursseja sekä jakamistalouden että muiden toimijoiden kautta. Forenom pitää selvitystä erittäin hyvänä askeleena oikeaan suuntaan. Osa vakiintuneista toimijoista näkevät lisääntyneen kilpailun usein uhkana ja yrittävät suojella olemassa olevaa toimintaa. On tärkeää ettei säätelyllä tai rajoituksilla estetä jakamistalouden uusien liiketoimintamallien kehittymistä. Samalla on tärkeää arvioida ja purkaa mahdollista tarpeetonta säätelyä nykyisten toimijoiden osalta. Yhtenä haasteena jakamistaloudessa on, että toiminta on monille yksityishenkilöille uutta ja siksi tietoa tulee jakaa aktiivisesti. Epävarmuutta aiheutuu myös siitä, että nykyinen lainsäädäntö- ja säätely eivät pysty asemoimaan jakamistalouden toimijoita.

Helsingin Kotimajoituksen Tmi:n mukaan haasteita ovat seuraavat: volyymin kasvaessa aidon jakamistalouden erottaminen sen varjolla ratsastavasta kovasta busineksestä, sillä samat säännöt eivät varmaankaan päde molempiin: ammattimaisesti hallittu resurssi ei ole sama kuin yksityishenkilön vajakäytöllä oleva vastaava. Haasteina ovat myös koti- ja ulkomaisten alustojen verotuksen epäneutraalisuus, kuluttajansuoja, se että myös resursseja, joista on huutava pula, siirtyy jakamistalouden nimissä erilaisten alustojen kautta muuhun kuin alkuperäiseen käyttöönsä ja siten tavallisen kansalaisen ulottumattomiin (hyvänä esimerkkinä kasvukeskusten vuokra-asunnot joille olisi tarvetta myös ihmisten kohteina eikä voittoa maksimoiden jatkuvassa majoituskäytössä).

Matkailu- ja Ravintolapalvelut ry:n (MaRa) mukaan yksi jakamistalouden suurimpia ongelmia on siinä, että samanlaista toimintaa kohdellaan täysin eri säännöin – tai jopa ilman mitään sääntöjä. MaRan mukaan majoitukseen liittyvä säätely on lisääntynyt koko ajan ja ala on raskaasti ylisäännelty. MaRan mukaan jakamistalous ja erityisesti sen kautta syntynyt ammattimainen liiketoiminta on suurelta osin harmaan talouden piirissä. Yhteiskunnallisten velvoitteiden välttäminen on pelisääntöjen puuttumisen takia helppoa. Ammattimainen liiketoiminta on muuttanut jakamistalouden luonnetta enemmän välitystalouden suuntaan. Välitystaloudessa toimivien työntekijöiden oikeudellinen asema on epäselvä ja heidän sosiaaliturvansa on usein tavanomaista heikompi. Myös asiakkaina oleville kuluttajille tarjottava suojia on puutteellinen. Virkamiesselvityksen puutteena on, että siinä jakamistaloutta on käsitelty pääosin vain pienimuotoisena näpertelyä, jonka tarkoituksena on yhteisen hyvän jakaminen, resurssihokkuus ja voittoa tavoittelemattomuus. Tästä huolimatta toiminnan ammattimaistumisesta on jo lukuisia esimerkkejä ympäri maailmaa. Monissa kaupungeissa on ryhdytty vaatimaan rajoituksia Airbnb -majoitukselle ja joissakin niitä on jo toteutettu. Perusteena sääntöjen luomiselle on ollut asuntojen hintojen ja vuokrien jyrkkä nousu ja sitä kautta palvelualojen työvoimapulan pahentuminen asuntojen siirtäessä pois asumiskäytöstä majoitusliiketoimintaan. Myös lisääntyneet järjestyshäiriöt ja paikallisten asukkaiden kielteinen suhtautuminen matkailijoihin ovat olleet perusteena rajoituksille. Kohtuuhintais-

ten asuntojen puute suurten kaupunkien keskustoissa vaikeuttaa työvoiman saatavuutta myös Suomessa.

MaRan mukaan kilpailun vääristymiä koskevia näkökohtia ei ole virkamiesselvityksessä käsitelty lainkaan. Siinä ei ole myöskään käsitelty millään tavalla jakamistalouden vaikutuksia valtiontalouteen eikä työllisyyteen, kun liiketoimintaa siirtyy kireän verotuksen piiriin kuuluvista yrityksistä helposti harmaassa taloudessa toimiviin toimijoihin. Selvityksessä ei ole myöskään otettu huomioon sitä, että välitysalustoja tarjoavat yritykset ovat pääsääntöisesti ulkomaalaisia yrityksiä, joiden liikevoitto ja komissiot tulevat verotettavaksi muualla kuin Suomessa. Lisäksi MaRa näkee haasteena sen, että rakennusviranomaisten kannat eri paikkakunnilla vaihtelevat suurestikin. Osa katsoo välitystalouden majoitukseksi, osa huoneenvuokraukseksi. Jotkut puuttuvat toimintaan ja asettavat ehtoja, toiset eivät ota kantaa eivätkä ryhdy toimenpiteisiin. Jos matkailupalveluja tarjoava yritys haluaa laajentaa toimintaansa välitystalouden avulla, paras keino on aloittaa toiminta ja ratkoa mahdolliset erimielisyydet sitä mukaa, kun niitä ilmenee. Tämä ei ole ammattimaisessa liiketoiminnassa kovin houkutteleva vaihtoehto, mutta moni ryhtyy siihen siitä huolimatta, koska toiminnan laajentaminen ammattimaista toimintaa koskevien säännösten mukaisesti voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Suomen Kiinteistöliitto ry:n (Kiinteistöliitto) näkemyksen mukaan yksi keskeisistä haasteista on, etteivät jakamistalouden toimijat useinkaan ole tietoisia siitä, mitä lainsäädäntöä tai mitä muita määräyksiä heidän toimintaansa liittyy. Esimerkiksi lyhytaikaiseen majoitustoimintaan liittyy suurta epävarmuutta sovellettavasta lainsäädännöstä. Pienimuotoinen majoitustoiminta sijoittuu Kiinteistöliiton näkemyksen mukaan tavallaan varsinaisen majoitusliikkeiden toiminnan ja asuinhuoneiston vuokrauksen ”väliin” ja usein on varsin epäselvää, minkä lain soveltamisalaan kuuluvasta toiminnasta on kysymys. Kiinteistöliiton mukaan lyhytaikainen vuokraustoiminta on myös aiheuttanut jossain määrin ongelmia asunto-osakeyhtiöissä häiritsevänä elämänä ja joissakin yhtiöissä on koettu asumisturvallisuuden ja avainlukitusturvallisuuden heikentyneen. Joskus lisääntyneet vesikustannukset ovat jääneet kaikkien yhtiössä asuvien maksettavaksi eivätkä lyhytaikaisesti yhtiössä asuvat aina huolehdi riittävästi yhtiön yhteisten tilojen siisteydestä. On tärkeää, että asunto-osakeyhtiöissä lisääntyneet asumiskustannukset pystytään kohdistamaan niille, jotka saavat jakamistaloudessa toimimisesta taloudellista hyötyä ja että myös väliaikaisesti kiinteistöä käyttävät ottavat muut yhtiössä asuvat huomioon. Virkamiesselvityksessä on todettu, että asunto-osakeyhtiö voi päättää osakehuoneiston ottamisesta yhtiön hallintaan seurauksena huoneistossa vietettävästä häiritsevästä elämästä. Kiinteistöliitto huomauttaa, että häiritsevän elämän tulee kuitenkin olla vähäistä suurempaa ja kynnys siihen, että ongelmia pystyttäisiin ratkaisemaan hallintaanottomenettelyn avulla, on korkealla. Jotkut yhtiöt ovat nähneet tarpeelliseksi muuttaa yhtiöjärjestyksensä siten, että yhtiöjärjestykseen on lisätty lyhytaikaisen vuokrauksen kieltävä määräys.

Suomen Vuokranantajat ry näkee jakamistalouden globaalina megatrendinä, joka vahvistuu joka tapauksessa riippumatta siitä, edistetäänkö sitä aktiivisesti vai pyritäänkö sitä jollain tavalla estämään tai hidastamaan. Jakamistalouden estäminen ei ole kansallisen lainsäädännön puitteissa järkevää eikä edes mahdollista. Suomen Vuokranantajat on törmännyt jakamistalouden lainsäädännöllisiin haasteisiin erityisesti asumissektorilla. Tämä on näkynyt erityisesti rajanveto-ongelmina lyhytaikaisen vuokraamisen ja majoittamisen välillä, vaikka sinänsä jakamistaloutta asia sivuaa pääasiallisesti vain silloin, kun huoneiston haltija tarjoaa omaa kotiaan majoittujalle. Juridisia ja käytännöllisiä tulkintoja on puitu pitkään eikä asiassa ole vielä löytynyt täysin selkeitä ja yhteneväisiä kantoja. Kentän eri toimijat tuntuvat tarkastelevan asiaa eri tavoin riippuen siitä, mitä kentän osa-aluetta he edustavat (vuokranantajat, vuokralaiset, taloyhtiöt, kaavoittaja ja rakennusvalvontaviranomaiset, verottaja, terveysvalvontaviranomaiset, paloviranomaiset jne.). Edelleen vaikuttaa olevan osin epäselvää, onko toiminnassa kyse vuokrauksesta vai majoittamisesta, mihin ja miten raja vedetään, onko kyse asumiseen verrattavissa olevasta käyttötarkoituksesta (asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestys/rakennuslupa/kaava), onko kyse arvonalisäverollisesta vai verosta vapautetusta toiminnasta (asunnon vuokraus vai majoittaminen), millaisia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä säännöksiä erilaisten toimijoiden pitää noudattaa jne. Jopa pelkästään asuinhuoneiston vuokrauksesta annettua lakia koskien on epäselvää, onko kyse alivuokraus-

ta vai huoneiston hallinnan luovuttamisesta silloin, kun asunnon vuokralainen tarjoaa omaa kotiaan tällaiseen lyhytaikaiseen käyttöön. Myös ne toiminnalliset osapuolet, jotka asumisen kenttään tulevaisuudessa liittyvät, eivät välttämättä ole enää samanlaisen oikeussuojan tai oikeudellisten velvoitteiden tarpeessa kuin tänä päivänä. Esimerkiksi sitä suojaa, jonka voimassaoleva asuinhuoneiston vuokralaki antaa vuokralaiselle vuokrasuhteen heikompana osapuolena, voidaan jatkossa ajatella täysin toisin, kun asumispalvelusuhteen osapuolten voimasuhteet muuttuvat muuttuvien asumismuotojen myötä erilaisiksi. Se lainsäädännöllinen viitekehys, joka tällä hetkellä koskee asumista, kotia ja niihin liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, saattaa tulevaisuudessa kaivata näin ollen laajempaakin uudistamista.

Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat

Helsingin Taksiautoilijat ry:n mukaan suurimmat haasteet jakamistalous-megatrendissä liittyvät siihen, että perinteiset palveluntuottajat ja jakamistalousalustojen palveluntuottajina toimivat ovat eriarvoisessa asemassa. Jakamistalous nimikkeellä toimivia pidetään pienimuotoisina palveluntuottajina joiden ei oleteta vastaavan samanlaisista yhteiskunnallisista velvoitteista (verot, työnantajavelvoitteet, eläkekertymä, palveluntuottoon käytetyt laitteet tai tilat) kuin perinteisten toimijoiden edellytetään tekevän. Velvoitteita ei edellytetä toiminnan pienimuotoisuuden vuoksi, vaikka selvää on, että kyse on liiketoiminnasta, joka varsinkin jakamistalousalustojen kohdalla on maailmanlaajuisista ja liikevaihdoltaan erittäin suurta (mm. airbnb, uber). Yrittämiseen ja liiketoiminnan harjoittamiseen Suomessa liittyy paljon velvoitteita jotka yrittäjät joutuvat täyttämään. Näiden velvoitteiden myötä syntyy liiketoimintaan kuluja, joiden loppumaksajana on luonnollisesti kuluttaja. Jos jakamistalous-nimikkeellä toimivilta palveluntuottajilta ei edellytetä lisäarvon tuotosta samoja yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttämistä kuin perinteisiltä alan toimijoilta, vaikuttaa tämä kilpailuneutraliteettiin ja yhteiskunnan verokertymään.

Lisäksi Helsingin Taksiautoilijat huomauttaa, että jakamistalouden määritteeseen ei tulisi liittyä minkäänlaista lisäarvoa palvelun tai hyödykkeen tuotossa. Näin ei kuitenkaan ole, vaan sekä palveluntuottajan, että erilaisten digitaalisten alustojen valmistajien, jotka yhdistävät jakamistalous määritteellä toimivat palveluntuottajat loppukäyttäjään, liittyy aina pyrkimys palvelun tai hyödykkeen lisäarvon tuottoon. Näin ollen ajatus jakamistaloudesta ei toteudu, vaan kysymys on liiketoiminnasta.

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry:n mukaan suurimmat haasteet liittyvät riskiin kaksien markkinoiden syntymisestä. On yhtäältä kattavasti säännellyt markkinat esim. liikenteen palveluissa, jossa perinteiset palveluntarjoajat toimivat. Jakamistalouden toimijat puolestaan toimivat monesti näitä säädöksiä kiertäen. On huomattava, että säädösten tarkoitus ei ole lähtökohtaisesti suojella markkinoita uusilta tulijoilta, vaan turvata jotain oikeushyvää, kuten liikenneturvallisuus, yhteiskuntavelvoitteiden hoitaminen ja asiakkaiden turvallisuus. Yksi haaste on oletus, että jakamistalous olisi lähtökohtaisesti satunnaista ja ei-ammattimaista toimintaa. Juuri näin se pitäisikin olla, jotta satunnainen resurssien jakaminen ja tosissaan tekeminen (ammattimainen toiminta) eivät keskenään mene sekaisin tai sekoita markkinoita. Jos jakamistaloutta ei tarkemmin määritellä, seurauksena voi olla koko markkinan sekoittuminen: jokainen palveluntarjoaja voi valita vuoropäivinä, missä roolissa haluaa markkinoilla olla ja toimia sen mukaan. Tämä ei ole hyvä säädöskehys toiminnalle. Pelkkä itsesääntely ei ole riittävä keino huolehtia kattavasti epäterveiden ilmiöiden pitämisestä pois markkinoilta. Lisäksi yksi haaste on sosiaaliturvan rahoittaminen jakamistaloudessa. Jakamistalouden lisääntymisessä on riski siitä, että sitä kautta elantonsa hankkivat ihmiset eivät osallistu oikealla määrällä sairaskorvaus- ja eläketurvan rahoittamiseen.

Suomen Taksiliitto ry:n lausunnon mukaan jakamistalouden määritelmä on epäselvä ja on johtanut Suomessa siihen, että liiketoimintaa harjoitetaan jakamistalouden nimissä tulkiten, että kyseessä ei ole ammattimainen toiminta eikä näin ollen ole noudatettu ko. liiketoimintaan liittyvää sääntelyä miltään osin. Selvityksessään todetaan, että jakamistalous saattaa olla hyvinkin ammattimaista ja tulonhankintaan tähtäävää. Nykytulokinnan mukaan tätä toimintaa pidetään monilta osin kannatettavana "puuhas-

teluna". Silloin kuitenkin unohtuu, että samalla toimialalla toimii lukuisia yrityksiä ja yrittäjiä, joiden toiminnan lähtökohtana on liiketoiminnan kannattavaksi saaminen ja toimeentulon varmistaminen. Kun samoilla markkinoilla voidaan toimia ilman yhteisten pelisääntöjen, vastuiden ja velvoitteiden hoitamista, niin ammattimaisen toiminnan kilpailumahdollisuudet usein heikkenevät. Kannattavaa liiketoimintaa on vaikeata hoitaa, kun maksaa verot, sotu-maksut, eläkkeet sekä noudattaa työaikalainsäädäntö, työ- ja lepoaikalainsäädäntöä jne. Valvonta näitä erilaisia toimijoita kohtaan on kovin vaatimaton ja varmasti myös vaikeata. Lisäksi rahaliikenteen hoitaminen veroparatiisien ym. kautta vaikeuttaa omalta osaltaan tilannetta. Pitäisi varmistaa yhdet markkinat – yhdet pelisäännöt.

Uber Finland Oy (Uber) katsoo, että kun ottaa huomioon kuinka nopeasti teknologia, uudet innovaatiot ja liiketoimintamallit kehittyvät, Suomen tulisi pyrkiä nopeampaan päätöksentekoon ja päätösten täytäntöönpanoon. Tämä on tärkeää erityisesti jakamistalouden saralla kun otetaan huomioon, että Suomessa toiminta on vielä toistaiseksi pientä. Uberin näkökulmasta prosessi modernisoida liikennesektori on tähän mennessä vienyt kolme vuotta ja lain viimein astuessa voimaan on jo lähemmäs neljä vuotta kulunut toiminnan aloittamisesta. Vertailun vuoksi Virossa osin vastaava uudistus vietiin läpi puolessatoista vuodessa: prosessi alkoi 2016, laki hyväksyttiin kesällä 2017 ja astuu voimaan marraskuussa. Yleisesti ottaen on hyvä huomioida, että jakamistalouden palvelut toimivat pääsääntöisesti sitä paremmin mitä suurempi skaala niissä on. Jotta palveluiden skaala voi kasvaa, pitäisi erilaisten rajoitusten (esim. luvat) olla mahdollisimman kevyitä – jos niille on ylipäätään perusteltua tarvetta. Näin mahdollisimman moni voi osallistua jakamistalouteen, hyödyntää henkilökohtaista omaisuuttaan tehokkaammin ja saada lisätuloja joustavasti.

Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat

Eezy Osk toteaa, että yleisellä tasolla jakamistalouteen liittyvistä haasteista keskeisimpiä ovat nähdäksemme nykyiseen toimintaympäristöön soveltumaton, vanhanaikainen ja jäykkä lainsäädäntö, markkinoille pääsyä vaikeuttava byrokratia ja harmaaseen talouteen liittyvät ongelmat. Itsensätyöllistäjille laskutuspalvelua tarjoavan yrityksen näkökulmasta suurimmat haasteet lainsäädännön osalta liittyvät itsensätyöllistäjien epäselvään asemaan työmarkkinoilla: työttömyysturvalain tulkinnanvaraisuuteen, eläkevakuuttamiseen, tapaturma- ja henkivakuuttamiseen sekä työssäoloehdon kertymiseen. Monille itsensätyöllistäjille sovitellun päivärahan saaminen on ehdoton edellytys satunnaisen työn kannattavuudelle ja päätösten ennustettavuus on siten ratkaisevan tärkeää työllistymisen kannalta. Työttömyysturvalakia tulkitaan kuitenkin eri TE-toimistoissa eri tavoin, ja jopa saman TE-toimiston sisällä virkailijoiden tulkinnat voivat erota toisistaan merkittävästi. Haasteet näkyvät erityisesti siinä, katsotaanko itsensätyöllistäjän yrittäjämäinen toiminta pää- vai sivutoimiseksi. Tällä on ratkaiseva merkitys työttömyysturvan kannalta sekä mahdollisen sovitellun päivärahan että esimerkiksi työssäoloehdon voimassaolon kannalta. Ennakkopäätöksiä TE-toimistoista ei anneta, joten henkilö, jonka toimeentulo on riippuvainen työttömyyspäivärahasta, päätyy liian usein tilanteeseen, jossa työtä ei uskalla ottaa vastaan, kun ei voi etukäteen tietää, miten se TE-toimistossa tulkitaan.

Eezy huomauttaa myös, että viimeaikaiset muutokset laintulkinnassa ovat heikentäneet laskutuspalveluita käyttävien palveluntarjoajien asemaa mm. poistamalla heiltä oikeuden TyEL-vakuutukseen, lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen ja työntekijän ryhmähenkivakuutukseen. Erityisesti laskutuspalveluita käyttävien palveluntarjoajien eläketurva on TyEL-vakuuttamismahdollisuuden poistuttua keväällä 2017 säännelty erittäin epäonnistuneesti. Nykyisen kaltainen ennalta määriteltävään työtuloon perustuva YEL-vakuutus ei sovellu etenkin epäsuunnitelluille palveluntarjoajille. Itsensätyöllistäjien siirtyminen YEL-vakuutuksen piiriin on myös lisännyt heidän omaa byrokraattista taakkaansa ja siten vaikeuttanut markkinoille pääsyä aikaisempaan oikeustilaan verrattuna. Vuoden 2017 alusta tuli voimaan niin sanotun lyhytaikaisen yrittäjyyden käsite, joka ajatuksena on erinomainen, mutta käytännössä tässäkin rajanveto siitä, kuinka monta lyhytkestoista toimeksiantoa henkilö voi ottaa vastaan menettämättä oikeuttaan työttömyysetuuteen, on jätetty TE-toimistojen virkailijoiden tulkittavaksi. Se johtaa siihen, et-

tä henkilö ei voi varmuudella ottaa vastaan kuin korkeintaan yhden enintään 14 vuorokauden mittaisen työn ilman pelkoa siitä, että menettää oikeutensa työttömyysetuuteen.

SuoraTyö Oy toteaa, että jakamistalous käsitteenä on erittäin laaja ja siksi lainsäädännön kehittämistarpeita tulisi tarkastella kokonaisuuden lisäksi myös sektorikohtaisesti. Kiinteään omaisuuteen (asunto, loma-asunto jne.) liittyvät haasteet ovat varsin erilaisia, kuin esim. osaamisen (työn) jakamiseen liittyvät haasteet. Keskeisimpänä haasteena näemme työelämän rakenteeseen liittyvän perusolettaman, jonka mukaan työ tehdään yhdessä, toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa. Sen päättyessä alkaa toinen pitkä työsuhte. Nykyinen työlainsäädäntö perustuu tähän olettamaan, mikä on synnyttänyt työmarkkinoillemme jäykkyyttä, joka on omiaan ehkäisemään osaamisen jakamista jo markkinoilla olevien alustojen avulla. Nykyisellään pienimuotoinen osaamisen jakaminen tapahtuukin harmaan talouden piirissä, joko kokonaan tai osittain. Erityisesti kotitalouksien ja mikroyritysten tarjoamassa työsuhteisessa työssä on vähintään kohtalainen riski, että jokin työn suorittajan sosiaali- tai vakuutusturvan kannalta olennainen asia jää hoitamatta tietämättömyyden tai hallinnollisen työläyden vuoksi.

Muut sidosryhmät

Kuluttajaliitto pitää keskeisimpänä ongelmana oikeudellista epävarmuutta. Rajat jakamistalouden ja perinteisten toimintatapojen välillä ovat epäselvät. Lisäksi jakamistalouden eri osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia ei ole juurikaan määritelty. Myöskään tilanteista, joissa yksityinen ihminen tarjoaa hyödykkeitä elinkeinonharjoittajille, ei ole säännelty. Toinen ongelma on riitojen ratkaiseminen. Jakamistaloudessa on usein kyse ainakin osittain yksityishenkilöiden välisestä kaupankäynnistä, jolloin riitaisuuksia ei voida ratkaista Kuluttajariitalautakunnassa, vaan pitäisi turvautua tuomioistuimiin. Tuomioistuinprosessi on kuitenkin niin kallis, ettei siihen kannata turvautua.

Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -tutkimushankkeen tutkijat Mäenpää ja Faehnle toteavat lausunnossaan, että jakamistalouteen liittyy paljon epäselvyyttä ja epätietoisuutta, jotka hidastavat sen myönteistä ja kotimaista kehittämistä. Kansalaiset kokevat sääntely-ympäristön ja viranomaistoiminnan vaativana ja kankeana, etenkin suhteessa uusien digitaalisten palvelujen helppouteen ja näppäryyteen. Jakamistaloudessa vallitsevan eetoksen mukaan ihmisten on voitava toimia keskenään ilman valtion häiritsevää väliintuloa. Verotuksessa ongelmia ovat silpputulojen käsittelyn työläys sekä verottajalle etä veronmaksajille, jolloin syntyy harmaata taloutta. Ilmoittamisen työläys viestii byrokratiasta, mikä voi rapauttaa yleistä veromoraalia ja ehkäistä taloudellista toimeliaisuutta. Verkkopalveluja tarjoavat yritykset maksavat usein veronsa pääosin muualle kuin Suomeen. Nousevan digitalouden epäillään olevan muuta taloutta yleisemmin harmaata (Euractiv.com). Lohkoketjuteknologia saattaa tulevaisuudessa tuhota kokonaisia elinkeinoaloja alkaen finanssisektorista, jolloin valtion veropohja vaarantuu ja kansantalouden rakennemuutos vaikuttaa koko yhteiskuntaan.

Sharetribe Oy:n lausunnon mukaan palkan maksaminen työsuorituksesta yksityishenkilölle on turhan hankalaa, jos haluaa varmistua siitä, että työnantajamaksut ja muut vastaavat maksut on hoidettu lain kirjaimen mukaisesti. Lisäksi kannustinloukut vähentävät useista pienistä työsuorituksista muodostuvien tulovirtojen houkuttelevuutta ja vähentävät näin ihmisten intoa osallistua jakamistalouteen.

Tutkimushankkeen ”Oikeudet, ulossulkevuus ja sosiaalinen arvontuotanto uuden talouden malleissa” lausunnossa huomautetaan, että keikkatyön alustoihin perustuva kansainvälinen liiketoiminta ja paikallisyhteisöjen vahvistaminen eivät ole yhtä ja samaa ”jakamistaloutta”, vaan edellyttävät erilaista suhtautumista. Jakamistaloutta myös lähestytään turhan usein konventionaalisen taloudellisen menestyksen kriteereillä. Tulisi ymmärtää, että taloudellisen toiminnan yhteiskunnallinen hyödyllisyys ei riipu yksinomaan siitä, tilastoituuko toiminta osaksi bruttokansantuotetta tai formaalia työllisyyttä. Jakamistaloutta ei tulisi ymmärtää vain yhtenä taloudellisen toiminnan kenttänä, vaan myös merkkinä laajemmasta yhteiskunnallisesta murroksesta, jossa perinteisen palkkatyön merkitys yksilöiden, yhteisöjen ja

yhteiskuntien toimeentulon ja hyvinvoinnin takaajana muuttuu. Työtä tehdään yhä useammin yrittäjämäisesti ja toimeentulo koostetaan yhdistelemällä erilaisia tulovirtoja sekä tulonsiirtoja. Työmarkkinoihin, sosiaaliturvaan ja verotukseen liittyvä sääntely on kuitenkin edelleen rakennettu työn ja yritystoiminnan voimakkaan erottelun näkökulmasta. Tämä erottelu on erittäin ongelmallinen näiden kategorioiden väliin putoavien yksilöiden kannalta, mutta myös yhteiskunnallisesti, sillä uusia työn muotoja huonosti tunnistava sääntely toimii käytännössä negatiivisena kannustimena tällaiseen työhön ryhtymiseen.

Fedu Kotiranta huomauttaa lausunnossaan, että aiheesta on puhuttu jo yli 10 vuotta sitten ja silloin vaihdonvälineeksi mietittiin "oravannahan" tyylistä asiaa, joka vaihtaisi omistajaa ja siitä saisi kuitenkin silloin asia kaatui verotukseen ja sopimustekniseen toteutukseen osapuolten välillä. Nyt tähän löytyisi helppoja ratkaisuja (ainakin yksityiselle sektorille) nykyteknologiasta.

Vesa Lahden lausunnon mukaan haasteena on sääntely, erityisesti verotus.

Ministeriöt ja virastot

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) toteaa lausunnossaan, että tällä hetkellä suuri osa jakamistaloudesta on luonteeltaan paikallista, pienimuotoista ja yhteisöllistä, joten KKV pitää tärkeänä, ettei jakamistaloutta ylisäännellä. Haasteena on myös vakiintuneiden toimijoiden voimakas lobbaus, jonka kautta nämä voivat pyrkiä vaikuttamaan jakamistalouden sääntelyyn. Lobbauksella voidaan pyrkiä estämään markkinoiden disruptio, jonka seurauksena sekä hinnat että vakiintuneiden toimijoiden kysyntä laskisivat. Kaikkien toimijoiden osalta keskeisenä haasteena on roolien moninaisuus. Toimijoiden vastuusuhteet ja niiden väliset relaatiot voivat olla hyvin erityyppisiä. Epäselvyys säännösten soveltumisesta ja tulkinnoista luo epävarmuutta eikä synnytä luottamusta jakamistalouden edistämiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa haasteeksi yksittäisen kansalaisen ja palveluntarjoajan kannalta epäselvyyden sovellettavista säädöksistä ja normeista. Kansalaisilla tulisi olla varmuus siitä, että kaikki laista tulevat velvoitteet on hoidettu ja että ne pystytään hoitamaan riittävän yksinkertaisesti. Erilaiset määritelmät ja kynnsarvot liittyen ammattimaiseen toimintaan ja työntekijän tai itsensäyöllistäjän/ yrittäjän asemaan tuovat palveluita tarjoaville haasteita. Ei-ammattimaisuuden ja ammattimaisuuden välinen rajanveto on noussut myös liikennesektorilla vahvasti esille, muun muassa liikennepalvelulain valmistelun yhteydessä.

Sisäministeriön lausunnon mukaan yksi keskeisistä haasteista on, miten saada jakamistalouden toimijat paremmin verovalvonnan piiriin heti toiminnan aloittamisesta lähtien. Kansalaisten näkökulmasta verotuksen on tuettava työn tekemistä ja yrittäjyyttä. Vääränlaisen toimintamallin laajentuessa sillä voi olla merkitystä yleistä veromoraalia laskevana tekijänä. Jakamistalouden laajentuessa ei saa syntyä rinnakaista virallista ja epävirallista taloutta. Veronkanto on turvattava ja verot on maksettava, joko yritys- tai henkilöverotuksen kautta ja samalla palvelukäyttäjien turvallisuus on varmistettava. Digitaalisten alustojen kautta on mahdollista tehdä työtä useille eri työnantajille. Henkilön ei nähdä enää olevan pitkässä työsuhteessa yritykseen, vaan palveluita tarjoava henkilö saa erilaisia suorituksia eri lähteistä. Sisäministeriö korostaa, että tiedot näistä maksuista on tavalla tai toisella välitettävä viranomaiselle. Myös alustojen oikeudellinen velvollisuus ilmoittaa tai välittää tietoa tulee ratkaista. Sisäministeriö kiinnittää huomiota lisäksi verotuksen erilaisiin kynnsarvoihin, joiden mukaan suorituksista tehdään viranomaiselle ilmoituksia tai ne saadaan jättää tekemättä. Jakamistalouden myötä kynnsarvojen käyttöä tulee pohtia kokonaan uudesta näkökulmasta. Lähtökohtana tulee olla, että kaikki tulotiedot ilmoitetaan viranomaiselle. Tällä menettelyllä varmistetaan verotus ja yhteiskunnan maksamien tukien oikeudenmukainen ja tasapuolinen päätöksentekoprosessi. Sisäministerin mukaan kansallinen tulotietojärjestelmä, jonka käyttö on suunniteltu alkavaksi vuonna 2019, voisi tuoda asiaan selkeyttä.

Sisäministeriö toteaa myös, että jakamistalouden toimijoiden käyttämät maksutavat ja tehtyjen transaktioiden myöhempi todentaminen tulee olemaan haaste digitalisoituvassa toimintaympäristössä. Sisäministeriön mukaan jakamistalouden toimijoilla tulee olla aina jonkinasteinen kirjanpito- ja tai muihinpanovelvollisuus tulotietojen ja vaadittavien vähennysten osalta oikeellisuuden varmistamiseksi. Palvelun tuottajan näkökulmasta, asiassa on kyse oikeusturvakysymyksestä. Kirjanpidon tai tulotietojen luettavan selvityksen puute voi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin viranomais toiminnassa. Sisäministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että toisin kuin ns. perinteisillä elinkeinonharjoittajilla, jakamistalouden toimijoilla ei monestikaan ole velvollisuutta rekisteröityä erilaisiin viranomaisrekistereihin, joten riskinä, että tulonhankkimistoiminta tapahtuu kokonaan viranomaisvalvonnan ulkopuolella. Harmaa talous ja talousrikollisuus muodostavat laajan kokonaisuuden, jossa keskeistä on lakisäateisten velvoitteiden laiminlyönti. Harmaan talouden ennalta estämisen tavoitteena on luoda olosuhteet, joissa oikein toimiminen koetaan houkuttelevammaksi kuin väärin toimiminen muun muassa helpottamalla ja kannustamalla oikein toimivien yritysten toimintaa ja vaikeuttamalla väärin toimimista. Lisäksi sisäministeriö katsoo, että erilaisten laskutuspalvelua tarjoavien yritysten kohdalla tulee linjata kattavasti viranomaisvelvoitteiden asianmukaiseen hoitamiseen liittyvät kysymykset.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM) katsoo, että sen hallinnonalalla jakamistalouteen liittyvät haasteet ovat tulleet esille erityisesti sosiaalivakuutuksen ja työsuoje l un alalla jakamistalouteen ja työhön liittyvissä kysymyksissä. Jakamistaloudelle on tyyppillistä, että kokopäivätyön sijaan työura voi muodostua lyhyemmistä työpätkistä, joita tehdään vaihtelevasti välillä työntekijänä ja välillä yrittäjänä. Erilaisten kevytyrittäjiä koskevien selvitysten perusteella jakamistalouteen liittyvä työskentely on usein epäsäännöllistä, ja sitä voidaan tehdä sivutoimisesti muun työn tai esimerkiksi opiskelun ohella. Sosiaalivakuutuslainsäädäntö perustuu siihen, että työmarkkinoilla työskentely tapahtuu joko työ- tai virkasuhteessa eli työntekijänä tai henkilön omaan lukuun yritystoimintana. Työntekijän ja yrittäjän välisen rajanvedon perusteella määräytyy, minkä järjestelmän piiriin henkilö kuuluu ja miten hänet pitää vakuuttaa. Rajanveto on toisinaan ongelmallista erityisesti tilanteissa, joissa henkilö toimii sekä yrittäjänä että työntekijänä joko rinnakkain tai vuorotellen. Lisäksi sosiaaliturvajärjestelmä saattaa osoittautua joustamattomaksi tilanteissa, joissa henkilö liikkuu eri työnte komuotojen välillä tai joissa yrittäjäm uotoisesta toiminnasta saadut ansiot ovat epäsäännöllisiä.

STM:n mukaan uudet työnte on muodot, kuten jakamistalous, voivat lisätä yrittäjääsemassa työtä tekevien määrää ja vähentää työsuhteessa tekevien määrää. Tällä suuntauksella voi olla vaikutusta lainsäädäntöön ja sen kehittämiseen. Jos jatkossa työsuhteisten työntekijöiden määrä vähenee, tulee pohdittavaksi, edellyttääkö tämä suuntaus muutoksia työturvallisuus- ja työterveyshuoltolainsäädäntöön joko kansallisella tai kansainvälisellä tasolla. Voimassa olevan lainsäädännön kannalta jakamistalouteen liittyviä muita yleisempiä haasteita ovat tapausten moninaisuus, eri toimijoiden vaihtelevat roolit, palvelujen tai hyödykkeiden tarjonnan mahdollinen lyhyt kesto sekä se, että joissain tapauksissa voimassa olevaa lainsäädäntöä voi olla käytännössä vaikea soveltaa jakamistalouden kaikissa tapauksissa. Muun muassa edellä mainituista syistä kaikilla lainsäädäntöaloilla ei ole vielä kovin vakiintunutta soveltamiskäytäntöä voimassa olevan lainsäädännön soveltamisesta jakamistalouden toimijoihin, ja eri viranomaisilta saattaa puuttua ohjeistus lainsäädännön soveltamisesta jakamistalouteen.

Suomen Kuntaliitto ry:n mielestä hyvin keskeinen haaste liittyy siihen, miten verotus kyetään järjestämään siten, että varmistetaan oikeudenmukainen veronkanto, mutta samalla kyetään edistämään jakamistalouden myönteisiä tekijöitä, muun muassa yrittäjyyttä, yhteisöllisyyttä ja resurssien tehokkaampaa käyttöä. On mahdollista, että kasvavasta globaalista jakamistaloudesta uhkaa tulla muuta taloutta useammin ns. harmaata taloutta. Kuntaliitto yhtyy Jakamistalouden virkamiesverkoston käsitykseen siitä, että verotuksen osalta on hyvä seurata EU:n jäsenvaltioiden verolainsäädännöissä tapahtuvaa kehitystä jakamistalouden sääntelyssä.

Tilastokeskus toteaa, että yksi jakamistalouden tilastoinnin kehittämisen haasteista on hallinnollisten aineistojen laatu. Esimerkiksi Tilastokeskuksen tulotilasto perustuu rekisteriaineistoon ja tulee kärsi-

mään alipeitosta, jos jakamistaloudesta saadut tulot eivät sisälly verottajan aineistoon. Toinen haaste on harmonisoitujen, kansainvälisten määritelmien ja tiedonkeruumenetelmien puuttuminen. Jakamistalous joudutaan ottamaan huomioon monissa EU-harmonisoiduissa tilastoissa, jolloin sitä koskevat osiot tulisi mahdollisuuksien mukaan harmonisoida samaan tapaan kuin väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tilastossa on jo tehty. Tällainen tilastoinnin kehittämisen kannalta välttämätön työ vie kuitenkin aikaa. Tilastokeskus huomauttaa myös, että sillä ei ole nykyisen lainsäädännön puitteissa pääsyä yksityisen sektorin hallussa oleviin digitaalisten alustojen sisältämiin tietoihin, ja sama koskee myös esim. maksukorttiaineistojen sisältämää, ulkomailla tai ulkomaisilla korteilla tapahtuvia ostoja koskevaa informaatiota. Erityisesti vaihtotaseen ja bruttokansantuotteen tilastoinnissa tarvittaisiin lisää tietoja Suomen rajat ylittävien transaktioiden suuruuden arvioimiseksi. Maksukorttiaineistojen sisältämä informaatio voisi olennaisesti parantaa tietopohjaa myös jakamistaloutta koskien.

Valtioneuvoston kanslia näkee suurimpina haasteina järjestelmän ja yhteiskunnan turvaverkkojen vajavaisuudet perinteisen palkkatyön ja yrittäjyyden ulkopuolella oleville ihmisille.

Verohallinto tuo esille, että jakamistalouden ilmiöiden suurimmat haasteet liittyvät lähtökohtaisesti tietojen saantiin ja ilmoittamiseen sekä jakamistalouden pirstaleisuuteen. Jakamistalouden toimijoiden määrä on suuri, mutta esimerkiksi yksittäisen palvelun ostajan tai myyjän suoritusten määrä voi olla vähäinen. Suuri maksun saajien ja maksajien määrä voi aiheuttaa haasteita. Jakamistaloudessa palvelun myyjä ei ole useinkaan perinteiseen yrittäjään rinnastettavassa asemassa ja toisaalta ostaja ei ole lähtökohtaisesti tavanomaisen työnantajan asemassa. Kun nykyinen verotuksen tiedonkeruu rakentuu lähtökohtaisesti joko laajaan oma-aloitteiseen ilmoittamiseen (yrittäjät) tai laajaan sivullisilmoittamiseen (palkansaajat), uusi toimintatapa ja uudenlaiset toimijaroolit, voivat aiheuttaa ongelmia esim. tilanteessa, jossa vähäisen palvelun myyjän tulisi oma-aloitteisesti ilmoittaa saamansa tulot verottajalle. Verohallinnon mukaan ongelmia syntyy myös siitä, että alustojen tarjoajien velvollisuuksista viranomaisten suuntaan ei ole säädöksiä, vaan mahdollinen tietojen keruu perustuu tällä hetkellä mahdolliseen tapauskohtaiseen sopimiseen. Alustatoimijalla ei ole näin ollen nykyisellään esimerkiksi velvollisuutta ennakonpidätyksen toimittamiseen tai tulotietojen ilmoittamiseen. Alustatalouden pirstaleisuudesta ja yksittäisistä pienistä tulovirroista seuraa myös haasteita johtuen siitä, että mahdolliset maksajan tai myyjän velvollisuudet ovat pirstoutuneet usealle eri viranomaisille tehtäviin erilaisiin ilmoituksiin. Tämä on omiaan vähentämään toimijoiden halua toimia oikein. Monimutkaisuus voi myös muodostua merkittäväksi hallinnolliseksi taakaksi suhteessa tuloihin myös niille, joilla on halu toimia oikein. Lisäksi eri velvollisuuksista tiedottaminen on haastavaa varsinkin, jos toiminnan ja toimijoiden muodot vaihtelevat. Mikäli verojen maksaminen ja ilmoittaminen on haastavaa suhteessa toiminnan tulovirtaan, se voi olla omiaan vähentämään veronmaksumyönteisyyttä ja tietojen ilmoittamishalukkuutta. Haasteita voi aiheuttaa myös se, että jakamistalous muuttaa muotoaan jatkuvasti ja toimijajoukko on muutoinkin verrattain heterogeeninen. Pysyvän, selkeän ja kattavan säädöskehikon luominen jakamistalouden toimijoille voi muotoutua haasteelliseksi, jos toiminnan jatkuva kehittyminen ja uusien toiminnan muotojen käyttäminen halutaan joissain muodoissaan sallia. Haasteita alustataloudessa voi liittyä myös alustojen ylläpitäjien verotukseen sen osalta, missä maassa ylläpitäjää verotetaan ja toisaalta pitäisi verottaa.

Ympäristöministeriö toteaa lausunnossaan, että Suomen markkinat ovat pienet, joten alustat, toimintamallit tai innovaatiot, jotka edellyttävät suurta joukkoa käyttäjiä eivät välttämättä leviä tai toimi Suomessa. Toisaalta meillä on esimerkkejä jakamistaloutta tukevista innovaatioista, jotka ovat levinneet maailmalle (mm. Netcycler, Sharetribe) tai joilla on potentiaalia levitä (mm. PiggyBaggy, ResQ, NappiNaapuri). Jakamistalous voi parhaassa tapauksessa voimaannuttaa kansalaisia toimimaan arvomuodostuksen verkostoissa, lisätä toimeentulomahdollisuuksia ja tukee yritystoiminnan monimuotoisuutta, mutta se voi myös heikentää työntekijöiden asemaa. Pahimmassa tapauksessa jakamistalouden alustat sekoittavat negatiivisella tavalla kokonaisten elinkeinoalojen toimintaa ja ylikansallisten yhtiöiden alustat maksavat verot ulkomaille. Verotuksen kehittämisessä tärkeitä ovat jakamiseen kannustava verotus ja verokertymän turvaaminen. Keskeisiä kysymyksiä ovat, mitä veroja eri jakamistalouden toi-

mijoiden kuuluu missäkin tilanteessa maksaa ja mitä tietoja verottajalle tulee ilmoittaa. Monet verotettavien tulojen ilmoittamiseen ja verojen maksamiseen liittyvät säännökset on rakennettu perinteisten työsuhteen ja yritystoiminnan harjoittamisen ympärille.

2. Millaisia sääntelyratkaisuja tai muita viranomaistoimia pidätte tarpeellisena näiden haasteiden ratkaisemiseksi?

Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt

Akava katsoo, että jakamistaloudessa toimivan alustatyöntekijän sekä alustatyönantajan asema, oikeudet ja velvollisuudet tulee olla selkeät. Jakamistaloudessa toimiville itsensätyöllistäjille on luotava kilpailulainsäädännöllisesti selkeä oikeus ammatilliseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen edunvalvontaan. Työsuhteen tarjoamaa suojaa on laajennettava koskemaan myös toimeksiantona tehtyä työtä, joka ei ole yrittäjätyötä. Sosiaaliturva on ulotettava koskemaan myös sellaisia itsensätyöllistäjiä, jotka eivät ole yrittäjiä tai palkansaajia. Akava on esittänyt oman mallin yhdistelmävakuutuksesta työttömyysturvan kehittämiseksi. Maan hallitus päätti puolivälitarkastelussa viedä asiaa eteenpäin ja sen valmistelua tulee jatkaa määrätietoisesti. Samoin sivutoimista yrittäjyyttä on edelleen helpotettava. Kilpailulainsäädännön osalta on selvitettävä, miten se kohtelee itsensätyöllistäjien oikeutta saada neuvontaa ammattijärjestöiltä mm. palkkiosuositusten osalta (tulkitaanko suositukset elinkeinonharjoittajien väliseksi kartellisopimuksiksi).

Elinkeinoelämän Keskusliiton (EK) mukaan lainsäätäjän tulee tarkastella kaikkia edellä viitattuja haasteita strategisesti ja kokonaisvaltaisesti yli ministeriörajojen, mikäli digitalisaation mahdollistamia uusia liiketoimintamalleja halutaan Suomessa hyödyntää laajamittaisemmin. Jakamistalouden toimijoiden valvontaan ja neuvontaan tulee järjestää riittävät resurssit. Sujuva yhteistyö viranomaisten ja jakamistalouden toimijoiden välillä on myös keskeistä. Epäselvissä kysymyksissä – esimerkiksi palveluntarjoajan verotettavien tulojen ilmoittamisessa – tulisi viranomaisten ja palvelua välittävän alustan voida toimia yhteistyössä, jotta tarvittavat veloitteet pystytään hoitamaan. Lainsäädäntötoimenpiteiden yhteydessä on huomattava, että vakiintuneille (ja usein työntensiivisien alojen) yrityksille tai ammattimaista toimintaa harjoittaville yrittäjille kohdistuu lukuisia veloitteita, joita jakamistalouden toimijat pystyvät välttämään. Jotta lainsäädännöllä ei jatkossa luotaisi uusia esteitä digitaalisten liiketoimintamallien syntymiselle, tasaista kilpailuympäristöä luotaessa tulee ensi sijassa keskittyä olemassa olevan sääntelyn purkuun ja keventämiseen. Lainsäätäjän tulee erityisen tarkasti huomioida se, että sen tehtävänä ei ole valikoida markkinoiden voittajia ja häviäjiä vaan sen tulee luoda lainsäädännöllä tasainen kilpailuympäristö, jossa markkinat ratkaisevat.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry toteaa lausunnossaan, että jakamistalous haastaa vakiintuneiden yritysten liiketoiminnan monilla toimialoilla. Vakiintuneille yrityksille tai ammattimaista toimintaa harjoittaville yrittäjille kohdistuu lukuisia veloitteita, joita jakamistalouden toimijat pystyvät välttämään. Jotta lainsäädännöllä ei jatkossa luotaisi uusia esteitä digitaalisten liiketoimintamallien syntymiselle erillissä sääntelyllä, tulee keskittyä ensi sijassa olemassa olevan sääntelyn purkuun ja keventämiseen. Tällöin voidaan luoda tasavertaisemmat kilpailuolosuhteet vakiintuneiden toimijoiden ja jakamistaloustoimijoiden välille. Sujuva yhteistyö viranomaisten ja jakamistalouden toimijoiden välillä on keskeistä. Epäselvissä kysymyksissä – esimerkiksi palveluntarjoajan verotettavien tulojen ilmoittamisessa – tulisi viranomaisten ja palvelua välittävän alustan voida toimia yhteistyössä, jotta tarvittavat veloitteet pystytään hoitamaan.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry katsoo, että alustatalous on luonut digitaaliset työmarkkinat, ja tuonut mukanaan toisaalta internetin kautta tehtävän ja välitettävän ns. pilvityön sekä verkon kautta välitettävän keikkatyön. Digitaaliset alustat ovat siis muuttaneet tapaa, miten työtä tehdään ja johdetaan ja miten työtä välitetään. Siksi olisikin mitä pikemmin nykyaikaistettava voimassa olevaa lainsäädäntöä ja sosiaaliturvajärjestelmiä, jotta työntekijöiden oikeudet ja työsuojelu voidaan varmistaa. Alustataloudessa työskentelevät työntekijät ovat Suomenkin lainsäädännön mukaan joko työntekijöitä tai yrittäjiä (ammattinharjoittajia). Kaikille työtä tekeville onkin varmistettava oikeuden-

mukaiset työolot ja sosiaaliturva heidän asemastaan riippumatta. SAK:n mukaan Euroopan parlamentin yhteistyötaloutta koskevassa mietinnössä todetaan, että alustataloudessa on varmistettava työntekijöiden oikeus järjestäytyä, neuvotella työehtosopimuksia ja toteuttaa työtaistelutoimia kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tästä SAK on täysin samaa mieltä. Yhdistymisvapaus, työehtosopimukset ja oikeus työtaistelutoimiin ovat perusoikeuksia, jotka kuuluvat kaikille. Tämä edellyttää myös kilpailulainsäädännön päivittämistä.

SAK:n mielestä työsopimuslain mukaisen työsuhteen ja työntekijän määritelmät/tunnusmerkistöt on selvennettävä koskemaan myös alustatalouden työntekoa. Myös alustatyönantajan asema ja työnantajavelvoitteet on määriteltävä selkeästi työlainsäädännössä. Työsuhteen tunnusmerkkien täyttyessä työn teettäjän ja työn tekijän välisen sopimuksen tulisi aina olla työsopimus kaikkine siihen työntekijälle kuuluvine oikeuksineen riippumatta siitä, onko kysymys työ-, sosiaaliturva- tai verolainsäädännön soveltamisesta. Työsopimuslain työsuhteen tunnusmerkkejä tulisi aina tulkita samalla tavalla riippumatta, mistä lainsäädännöstä on kyse. Tämä edellyttää eri viranomaisten välistä sujuvaa yhteistyötä ja tiedonvälitystä. Alustatalous voi lisätä myös alihankintaa ja on myös luultavaa, että työtä tehdään yhä enemmän kansallisten rajojen yli. Tämän vuoksi pitää tarkastella tilaajan vastuuta sekä sosiaali- ja verokysymyksiä. Lisäksi kaiken tehdyn työn ja yrittäjätoiminnan tulisi kartuttaa tulevaa eläkettä niin, että kansaneläkkeen ja takueläkkeen osuus eläketulosta ei ainakaan kasvaisi nykyisestä. Lisäksi SAK toteaa, että Verohallinnon tulee panostaa resursseja erityisesti uusien ilmiöiden valvontaan ja harmaan talouden torjuntaan sekä eri alustatalouden toimijoiden neuvontaan ja ohjeistamiseen. Verohallinnon tulevaisuudessa ylläpitämän tulotietojärjestelmän (Katre) avulla alustapalveluiden tarjoajat voisivat jatkossa hyvinkin helposti ilmoittaa niiden kautta kulkevia palvelujen tuottajien saamia veronalaisia tuloja. Tulotietojärjestelmästä esimerkiksi Verohallinto ja myös muut tulotietojen hyödyntäjät saisivat aina ajantasaiset tulotiedot. Tulotietojärjestelmää voitaisiin alustataloudessa hyödyntää myös harmaan talouden valvonnassa. Alustatalouden ilmiöt olisivatkin syytä ottaa huomioon tulotietojärjestelmää myöhemmin kehitettäessä.

Suomen Yrittäjät katsoo lausunnossaan, että vaihtoehtoisia sääntelyratkaisuja tulisi suosia ensisijaisesti, kuten antaa ohjeistusta ja neuvontaa jakamistaloudesta ja yrittäjyydestä.

Teknologiaeteollisuus ry:n mukaan kaikkien talouden toimijoiden kannalta on tärkeää, että sääntely on selkeää ja oikeudenmukaista. Samalla kun luodaan jakamistaloutta edistävää sääntelyä, on tarpeen selvittää ja yksinkertaistaa myös perinteistä liiketoimintaa koskevaa sääntelyä. Selvityksen kohdassa 7.1. on perustellusti esitetty jakamistalouteen liittyviä kilpailun edistämiseen liittyviä sääntelyperiaatteita, joihin Teknologiaeteollisuus täysin yhtyy. Jakamistaloudelle tyyppillinen itsesääntely mainejärjestelmien kautta on osoittautunut varsin toimivaksi. Ylimoitettua ja liian varhaista sääntelyä on vältettävä, jotta ei jouduttaisi tilanteeseen, jossa ”markkinoiden voittajat määrittääkin sääntelijä”. Sääntelyneutraaliteetti on kannatettava periaate ja sen soisi vaikuttavan myös sääntelytaakan vähentymiseen perinteisessä liiketoiminnassa. Sääntelyn keventämistä tulee jatkaa muun muassa siirtymällä luvanvaraisuudesta ilmoitusmenettelyyn ja itsesääntelyyn, varmistamalla yhtenäiset lain tulkinnat, helpottamalla yritysten velvoitteisiin kuuluvaa raportointia sekä purkamalla sektorikohtaista lainsäädäntöä, joka on päällekkäistä yleissääntelyn kanssa. Julkisia hankintoja tulee Teknologiaeteollisuuden mielestä hyödyntää elinkeinopoliittiseen ohjaukseen. Innovatiiviset julkiset hankinnat voivat strategisesti kohdistettuina tuottaa uusia toimintamalleja myös jakamistalouteen. Myös innovaatiopolitiikan toimia, ml. julkista tutkimus- ja kehittämisrahoitusta sekä korkeakoulujen opetus- ja tutkimustoimintaa tulee ohjata vahvemmin edistämään digitaalisten palveluiden ja alustojen syntymistä Suomeen. Alustojen kautta työtä tekevän tai muutoin satunnaisesti työskentelevän kannalta tulojen ja etujen hallinnassa tulee olemaan hyötyä valmisteilla olevasta tulorekisteristä. Negatiivinen tulovero voi myös olla yksi harkinnanarvoinen ratkaisu.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry toteaa, että muistiossa konkreettiset toimenpiteet aikatauluineen puuttuvat ja jäävät toivomus-tasolle. Jäykkä lainsäädäntökoneisto toimii valitettavan hitaasti, vaikka ky-

symyksessä on merkittävä työelämän ja liiketoiminnan murros, joka etenee nopeasti, ja josta on jo riittävästi käytännön ongelma-esimerkkejä korjausten perusteeksi. STTK:n mukaan nykyisen lainsäädännön tulkintoja ja soveltamista selkeyttämällä ja joissakin osin tiukentamalla voitaisiin ratkaista monet alustatalouden ongelmat. Alustojen, erityisesti suurten amerikkalaisten, verotuksessa on suuria ongelmia, joita ei voida lakaista toivomusten alle. Kun Euroopan jäsenmaat, ml Suomi, pyrkivät profiloitumaan veronkierron estäjänä, niin samaan aikaan ei saa päästää syntymään toisenlaista harmaata taloutta EU:n sisämarkkinoille. Vapaaehtoisuuteen perustuvat ohjeet ja toimet eivät STTK:n mukaan ole riittäviä.

STTK:n mukaan eri lainsäädännössä olevat toisistaan poikkeavat määritelmät, kuten esimerkiksi työntekijän määritelmä, on korjattava yhteneväisiksi. Viestinnässä olisi selkeästi tuotava esiin, että myös itsensätyöllistäjä ja ”kevytyrittäjä” ovat lain silmissä yrittäjiä. Suhde mm. freelancereihin ja osuuskuntamuotoiseen palvelujen tarjoamiseen on selkiytettävä. Alustojen omistajilta on edellytettävä, että ne omassa viestinnässään ovat tämän suhteen yksiselitteisiä. Lisäksi yritysten yhteiskuntavastuu on laajennettava koskemaan myös uudenlaista, digitalisaation käyttöön rakentuvaa liiketoimintaa.

Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat

Barking Oy esittää lausunnossaan seuraavia ratkaisuja: viranomainen voi tiedottaa tehokkaasti jakamistalouden hyödyistä, jakamistaloutta ei saa sopimuksellisesti estää, lainsäädännössä pitäisi olla selkeä lupa ihmisille jakaa resursseja ja saada siitä hyötyä, jakamistaloutta voidaan peilata ympäristölainsäädäntöön ja vapaa kilpailu tulee sallia.

Finpro Oy Visit Finland toteaa, että jakamistalouden käsitteen ja sisällön määrittely ja raja-arvojen luominen edesauttaisi siihen, että jakamistalous loisi ajan myötä uutta yritystoimintaa.

Forenom Oy toteaa lausunnossaan, että yhteistyö jakamistalouden alustojen ja julkisten tahojen välillä olisi kannatettavaa läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Näin saataisiin jakamistalous osaksi matkailutilastointia ja parhaimmillaan helpotettaisiin myös mm. yksityishenkilöiden verotukseen liittyvää raportointia. Forenom toteaa, että keskusteluissa nostetaan usein esiin suurten matkailukaupunkien kuten Barcelonan ja Amsterdamin yritykset rajoittaa turismin kasvuun liittyviä haasteita. On kuitenkin huomioitava, että matkailu on näissä kaupungeissa aivan eri mittakaavassa kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Suomi on matkailumaana vertailukelpoisempi Norjan kanssa. Forenomin mukaan Norjan hallituksen nimittämän työryhmän selvitys jakamistaloudesta valmistui alkuvuodesta, ja raportissa todetaan mm., että jakamisalustoiden kautta myytävän majoituksen kasvu toimii puskurina korkean kysynnän kausina ja houkuttelee Norjaan myös uusia matkailijoita. Forenomin mukaan massaturismia ei nähdä Norjassa ongelmana, eikä Norjassa myöskään nähty tarvetta muuttaa olemassa olevaa matkailun säädösympäristöä.

Helsingin Kotimajoitus toteaa, että tarvitaan normaali lainsäädäntötyö alan toimijoita ja asiakaskuntaa laajalti kuunnellen. Ammattimainen materiaalien resurssien jakaminen tulisi nähdä normaalina vuokraustoimintana (työkaluvuokraamot, taksit, nykyään yhä enemmän myös airbnb, wimdu, yms.), ei osana jakamistaloutta.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut ry:n (MaRa) mukaan jakamistalouden suurimpia ongelmia on siinä, että samanlaista toimintaa kohdellaan eri säännöin, ja tätä tilannetta tulee parantaa sekä majoituksen sääntelyä vähentämällä että luomalla riittävät säännöt muuta ammattimaista toimintaa varten. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa liikennekaaren ensimmäisen vaiheen taksitoiminnan sääntely. Välitystaloutta varten tulee luoda säännöt, joilla turvataan yhteiskunnan intressit, luodaan tasapuolinen toimintaympäristö ammattimaisten toimijoiden välille ja varmistetaan kaikkien toimijoiden oikeusturva.

Lisäksi MaRa tuo lausunnossaan esille matkailu- ja ravintola-alaa edustavan yhteistyöjärjestön Hotrecin ehdotukset vastuullisen ja reilusti toimivan välitystalouden luomiseen Euroopassa: *Rekisteröinti*: Majoittajien on rekisteröidyttävä. Tätä varten on luotava yksinkertainen ja helposti käytettävä järjestelmä. Välitysalustat eivät saa ottaa rekisteröimätöntä toimijaa välitysalustan asiakkaaksi. Välitysalustojen on annettava viranomaisille tietoja, joiden avulla majoitustoimintaa voidaan valvoa. *Rajojen asettaminen*: Välitysalustojen kautta tapahtuvassa majoituksessa on määriteltävä ammattimainen toiminta, joka on saatettava sääntelyn piiriin. Huoneistossa majoittuvien asiakkaiden määrälle on asetettava enimmäismäärä, joka vastaa kohde-maan turvallisuus- ja rakentamismääräyksiä. *Verotus*: Välitysalustat on velvoitettava antamaan verottajalle riittävät tiedot verotuksen perusteeksi. *Terveysturvallisuus, turvallisuus ja rakentaminen*: Majoituksen tarjoajat on saatettava normaalien terveydensuojelua, turvallisuutta ja rakentamista koskevien määräysten piiriin. Määräysten noudattamista on myös valvottava. Majoittajat on tunnistettava EU:n säännösten mukaisesti. *Toimintaan liittyvät vastuut*: Kuluttajansuojasta on luotava säännöt, jotka ovat selviä kaikille osapuolille. Toimintaa varten on kehitettävä riittävä vakuutusturva, jonka olemassaolosta on kerrottava myös asiakkaille. Välitysalustojen on tehtävä aktiivista yhteistyötä viranomaisten kanssa, koska niillä on paras toimintaa koskeva tietopohja.

Kiinteistöliitto katsoo, että kun jakamistalouteen liittyvää toimintaa harjoittavat pääsääntöisesti yksityiset henkilöt satunnaisesti, asettaa tämä erityisiä haasteita ohjeistukselle ja neuvonnalle. Ohjeistuksen ja neuvonnan tulee olla kaikille helposti saatavissa ja sen tulee olla selkeää ja yksiselitteistä. Velvoitteiden hoitaminen ei saa olla monimutkaista ja kohtuuttomasti aikaa vievää. Jakamistalouden kehittymistä tuleekin pystyä ohjaamaan siten, että kaikki osapuolet tietävät velvollisuutensa ja voivat hoitaa ne riittävän helposti. Tämä on keskeistä, jotta velvoitteet tulevat hoidettua, verotus muodostuu oikeudenmukaiseksi ja lainsäädäntö on (ja myös koetaan) tasapuoliseksi. Muutoin jakamistaloudesta muodostuu epävirallista, harmaalla alueella tapahtuvaa toimintaa. Kiinteistöliitto esittää, että lainsäädäntöä tulisi selkeyttää siten, että määriteltäisiin, milloin lyhytaikaisessa vuokrauksessa/majoituksessa on kyse AHVL:n soveltamisalaan kuuluvista sopimuksista. Epävarmuus sovellettavasta laista ei palvele ketään toimijoista. Tulee myös harkita, miten varmistetaan siitä, että jakamistalouden toimijat suorittavat vero- ja muut velvoitteensa asianmukaisesti.

Suomen Vuokranantajat ry katsoo, että TEM:n tekemä opas kotimajoitusta tarjoaville on hyvä lähtölaulus linjauksille, joita lyhytaikaista vuokrausta/majoittamista koskien tehdään. Opas on selkeä ja käytännöllinen, mutta kuitenkin hyvin suppea eikä vastaa niihin lukuisiin tulkintaepäselvyyksiin, joita markkinatoimijoilla asiasta on. Vuokranantajien mielestä linjauksia pitäisi tehdä vielä laajemmin eri viranomaisten ja alan toimijoiden välisenä yhteistyönä. Vuokranantajat huomauttaa myös, että rajanvetoa majoitus- ja vuokraustoiminnan välillä ei tule tehdä niin, että asuinhuoneiston vuokrauksesta säädettyyn lakiin tehdään rajoituksia, koska normaalissakin asuinhuoneiston vuokrauksessa on tilanteita, joissa on tarve tehdä välillä hyvin lyhyt vuokrasopimus. Tulevaisuudessa asumisen lainsäädännön voitaisiin ajatella olevan pikemminkin puitelakeja, jotka asettavat ja turvaavat asumispalvelua hankkivien ja sitä tarjoavien oikeudet ja velvollisuudet, mutta erilaisiin uusiin ilmiöihin liittyvät tulkintasuositukset tehtäisiin puitelain raameissa alan toimijoiden ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Tuomioistuimet tekisivät jatkossakin lopulliset ja sitovat laintulkinnat, mutta alan yhteiset suositukset toimitus- ja pelisääntöjä selkeyttävänä ohjenuorana (esim. Hyvä vuokratapa).

Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat

Helsingin Taksiautoilijat ry katsoo, että jakamistalous tulisi suomalaisessa lainsäädännössä määritellä erittäin tarkasti. Määritelmän tulisi olla sellainen, että jakamistalous olisi nimensä mukaisesti tavaroiden, hyödykkeiden ja palveluiden jakamista ilman lisäarvon tuottoa. Jos lisäarvoa syntyy, tulisi jakamistalous- nimikkeellä toimivia palveluntuottajia kohdella lainsäädännön näkökulmasta samoilla säännöillä ja velvoitteilla kuin perinteisiä toimijoita jotka toimivat liiketalous periaatteen mukaisesti. Nykyisessä lainsäädännössä ei jakamistalouteen ole selkeää määritelmää ja tämä aiheuttaa sen, että maailmanlaa-

juisen megatrendin siivittämänä harmaa talous defacto on mahdollista. Kilpaillut markkinat voivat toimia terveellä tavalla vain silloin kun kaikilta samalla liiketoiminta alan toimijoilla on samat pelisäännöt.

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry toteaa, että sääntelyn pitää tukea kilpailuneutraliteettia eli sitä, että samaa liiketoimintaa harjoittavia koskee lähtökohtaisesti samat säädökset. Palvelun tarjoamisen alustan kautta ei tule olla peruste jättää säädöksiä soveltamatta.

Taksiliitto toteaa lausunnossaan, että sääntelyn tulee olla tasapuolista ja oikeudenmukaista. Yrittäjiä ja yrityksiä ei pidä laittaa eriarvoiseen asemaan yritystoiminnan koon, keston, työntekijöiden tms. perusteella. Esimerkiksi ammattipätevyudet, lupavaatimukset, kirjanpitoon, terveyteen, sosiaalilainsäädäntöön ym. liittyvät kysymykset eivät voi suosia jakamistalouden yrittäjiä muiden yrittäjien kustannuksella. Kilpailuneutraliteetti on syytä säilyttää. Yrittämisen ja yrittäjyyden perusedellytykset eivät Suomessa ole kovinkaan vaativat, joten ei ole tarvetta jonkun erityisen yritystoimintatavan edellytysten keventämiseen. Jos byrokratiassa on keventämisen mahdollisuus, niin tehtäköön se kaikille yrityksille ja yrittäjille tasapuolisesti.

Uber Finland Oy:n lausunnossa todetaan, että sen näkökulmasta keskeistä on hoitaa liikennekaaren toimeenpano niin, että se huomioi lain teknologianeutraaliuden ja tavoitteet modernisoida ja keventää sääntelyä, mikä on tärkeää jakamistalouden hyötyjen saavuttamiseksi.

Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat

Eezy Oskin mukaan YEL-vakuuttamisen osalta lainsäädäntöä pitäisi pikaisesti joustavoittaa ja muuttaa mahdollistamalla esim. laskutuspalveluiden toimesta tapahtuva suoritusperusteisen eli automaattisesti yrittäjämäisen toiminnan liikevaihdon mukaan määräytyvän YEL-maksun maksaminen. Samalla olisi tärkeää myös säätää työssääntöoikeuden kertyminen ja voimassaolo paremmin nykyistä toimintaympäristöä vastaavaksi ja tukemaan sitä, että työn tekeminen olisi aina kannattavaa, toiminnan muodosta riippumatta. Pidemmällä tähtäimellä koko sosiaaliturvajärjestelmä pitäisi päivittää nykyiseen toimintaympäristöön sopivaksi; siis yhteiskuntaan, jossa työtä tehdään muutenkin kuin perinteissä työntekijän tai yrittäjän roolissa. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että päätöksiä ja lakimuutoksia tehdään yksitellen ilman kunnollista kuvaa kokonaisuudesta ja siitä, miten päätökset vaikuttavat yksilön sosiaaliturvaan ja mahdollisuuksiin työllistää itsensä. Eezy toteaa myös, että sosiaaliturvajärjestelmän pitäisi olla työhön kannustava ja mahdollisimman tasapuolinen. Lisäksi sen pitäisi olla riittävän yksiselitteinen, jotta tulkinvaraa ja -tarvetta jäisi mahdollisimman vähän.

SuoraTyö Oy:n toteaa lausunnossaan, että kansalliseen tulorekisteriin liittyvän lainsäädäntötyön ollessa käynnissä tulisi ottaa kattavasti huomioon eri työehtosopimusten alaisten töiden tekeminen useassa työsuhteessa samanaikaisesti. Nykyinen lainsäädäntö antaa tähän jo suhteellisen kattavan mahdollisuuden, mutta monilta osin sääntely useita yhtäaikaista työsuhteita tekevien kohdalla on hyvin epäselvää ja aiheuttaa tehottomuutta. Kohtaamme omassa toiminnassamme nopeasti kasvavissa määrin ihmisiä, jotka tekevät työsuhteista työtä jopa yli kymmenelle eri työnantajalle yhden kalenterikuukauden aikana. Sosiaalisen suojelun rakenteet olisi säädettävä joustaviksi myös liikuttaessa työttömyyden, työllisyyden ja yrittäjätöiden välillä. Edelleen SuoraTyö katsoo, että puhuttaessa työn jakamisesta on äärimmäisen tärkeä ymmärtää, että tulevaisuudessa yhä useammin erilaisista keikkatöistä, yrittäjätöistä ja toimeksiannoista, koostuu henkilön koko tulopohja. Ei siis enää pelkästään ”lisäansioista esimerkiksi vapaa-ajalla”. Työlainsäädännön sekä työstä sopimisen sääntelyn tulisi olla sellaista, ettei työsuhteen kestolla tai satunnaisuudella ole merkitystä, vaan järjestelmien tulisi olla rajapinnoiltaan sellaisia, että työtä välittävät palvelut voivat kytkeytyä niihin helposti (esim. Työmarkkinatori-hanke). Asunnon jakamisessa vahingot ovat pahimmassakin tapauksessa lähinnä aineellisia. Henkilön työhistorian koostuessa valtaosin pirstaleisista keikkatöistä voi asioiden laiminlyönti aiheuttaa pahimmassa tapauksessa inhimillisen tragedian. Saatetaan havaita vasta vuosien päästä, ettei henkilölle ei ole kertynyt lainkaan eläke-

tai sosiaaliturvaa. Erityisesti ulkomailta käsin toimivien työn jakamisen alustojen sääntely on tulevaisuudessa avainroolissa. Mikäli tätä sääntelyä ei tehokkaasti hoideta, voi markkinoille syntyä epäterve kilpailuasetelma, jossa ulkomaisten alustojen kautta ostettu työ on huomattavasti työsuhteista työtä halvempaa, kun työtä suorittavan henkilön eläke- ja/tai sosiaaliturvasta tingitään.

SuoraTyö toteaa lisäksi olevansa vahvasti eri mieltä selvityksen kohdassa 3.5. mainitusta haasteesta asettaa velvollisuuksia myös alustapalvelujen tarjoajille, toimivatpa ne mistä päin hyvänsä. Kansallisen tulorekisterin kehitystyössä on äärimmäisen tärkeä ottaa huomioon, että voimme tarjota myös ulkomailta operoiville alustoille helpon ja joustavan tavan tuloista ilmoittamiseen. Ilman toimivaa infrastruktuuria, velvoitteiden asettaminen on haasteellista, aivan kuten selvityksessä todetaan.

Muut sidosryhmät

Kuluttajaliiton mielestä haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan sääntelyä. Jotta ei estettäisi eikä vaikeutettaisi kohtuuttomasti uusien toimintatapojen kehittämistä, sääntelyn tulee olla yleispiirteistä: pitää säätää vain vastuun kohdentumisen yleisistä periaatteista sekä eri toimintamuotojen rajanvedon suuntaviivoista. Toisaalta saattaa olla myös sellaisia kehityssuuntia, jotka halutaan estää. Ensisijaisesti sääntelyn tulisi olla horisontaalista, sektorikohtaiseen sääntelyyn tulisi turvautua vain kun se on välttämätöntä. On muistettava, että sääntely ei ole pelkästään taakka, vaan se lisää toiminnan ennustettavuutta ja siten helpottaa sitä. Tulee myös kehittää keinot kohtuuhintaiseen riidanratkaisuun. Keinoina voisivat olla joko Kuluttajariitalautakunnan kaltaisen vaihtoehtoisen riidanratkaisuelimen perustaminen tai nykyistä kevyemmän ja huomattavasti halvemman tuomioistuinprosessin kehittäminen taloudelliselta arvoltaan vähäisten riitojen ratkaisemiseksi. Pelkästään jakamistaloustalustojen omat sovittelupalvelut eivät ole riittäviä.

Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -tutkimushankkeen tutkijat Mäenpää ja Faehnle toteavat, että työ- ja sosiaalivakuutuslainsäädäntöä on uudistettava luomalla vertaistyöntekijän asema työntekijän ja yrittäjän ”väliin”. Vertaiskaupan ja -palvelujen toimijoiden oikeusturvaa varten tulisi luoda ”vertaissojautakunta”. Se voisi toimia mainejärjestelmän ja itsesääntelyn periaatteilla joukkoistamalla. Edelleen lausunnossa tuodaan esille, että tarvitaan automatisoitu ja helppokäyttöinen verkkopalvelu, joka ohjaa jakamispalvelujen ja -kaupan maksutiedot viranomaisille ja eläkeyhtiöille. Kansallista tulorekisteriä ja vapaaehtoistyön portaalia voisi kehittää tähän suuntaan. Lisäksi Suomen tulisi vaikuttaa EU:iin, jotta se velvoittaisi palveluja ja niiden maksuja välittävät alustatoimijat ilmoittamaan niiden kautta välitetyistä palveluista viranomaisille ja työeläkelaitoksille. Sääntelyssä on tärkeä huomata alustatoimijoiden moninaisuus. Esimerkiksi ilmoitusvelvollisuuden soveltamista ja vaikutuksia on tarkasteltava paitsi isojen alustayritysten myös pienten voittoa tavoittelemattomien alustatoimijoiden kannalta.

Sharetribe Oy:n lausunnon mukaan tarvitaan helppo rajapinta, jonka kautta alusta voisi hoitaa työnantajamaksut automaattisesti, jos yksityishenkilö hankkii palvelun toiselta yksityishenkilöltä. Lisäksi kannustinloukkujen tulee vähentää sosiaaliturvaa uudistamalla. Perustulo olisi jakamistalouden edistämisen kannalta ihanteellinen ratkaisu.

Tutkimushankkeen ”Oikeudet, ulossulkevuus ja sosiaalinen arvontuotanto uuden talouden malleissa” lausunnossa todetaan, että kun jakamistalouden ja keikkatalouden kaltaiset uudet toimeentulon lähteet yleistyvät, työn ja yrittäjyyden erottelun purkaminen läpi sääntelyjärjestelmän tulee entistä ajankohtaisemmaksi. Sääntelyjärjestelmän pitäisi joustaa ja tukea ihmisten omaehtoista tulonhankintaa nopeastikin muuttuvissa olosuhteissa. Sääntelyn pitäisi tukea viranomaistoiminnan ennakoitavuutta esimerkiksi sosiaalietuuksiin ja verotukseen liittyvissä ratkaisuissa. Kapeasti ymmärretyn talouden ja työn ulkopuolelle jäävään yhteistoimintaan tulisi suhtautua vähintään yhtä suopeasti tai sallivamminkin kuin kaupallisten alustojen varaan rakennettuun jakamistalouteen. Sääntelyä ei pitäisi kehittää pelkästään voittoa tavoittelevan liiketoiminnan ja markkinoiden luomisen näkökulmasta, vaan sääntelyn pitäisi tunnistaa ja tunnustaa myös ihmisten omaehtoinen yhteistoiminta, joka usein sijoittuu formaalien

markkinoiden ulkopuolelle. Ei-kaupallisen jakamistalouden kohdalla tulisi varmistaa sääntelyn kautta, että pelko esimerkiksi työttömyysetuuden menettämisestä ei estäisi ihmisiä ryhtymästä omaehtoiseen yhteistoimintaan

Fedu Kotirannan mukaan yksityishenkilöiden satunnaisen pienten (alle 1500e arvoisten) palveluiden vaihtopalvelun voisi toteuttaa yksinkertaisella huutonet -tyylisellä idealla. Palvelussa kansalaiset voisivat ilmoittaa asioita, joihin he toivoisivat apua ja muut ihmiset voisivat nähdä muiden palveluun ilmoittaneiden henkilöiden anonyymistä profiilista, että minkälaista apua kyseinen henkilö voisi vastavuoroisesti toteuttaa (ja millä postinumeroalueilla). Palvelun voisi toteuttaa sillä erolla, että siihen kirjaututaan verkkopankki-tunnuksilla (henkilötunnus) ja käyttäjille voi antaa plussan tai miinuksen heidän suorittamistaan pienistä palveluista. Jos vastapalvelu jää toiselta osapuolelta suorittamatta, käyttäjä saa miinuspisteen, jolloin muut käyttäjät näkevät sen (kommentteineen) ja voivat ottaa sen huomioon tehdessään valintaa avunpyyntöönsä vastanneiden kesken. Kolme miinuspistettä saanut lentää ulos palvelusta kokonaan (ei auta vaikka joku kaveri kävisi "nollaamassa" miinukset). Plussapisteitä voi maksimissaan olla kolme, jolloin laaduntarkkailu myös pysyy hanskassa.

Vesa Lahti toteaa, että viranomaisten tulisi pohtia enemmän jakamistaloustalustojen verotusta ja vähemmän alustojen käyttäjien verotusta. Siis jakamistaloustoimintaa pitäisi verottaa vain, jos sitä voi pitää suht' päätoimisena, mutta alustojen keräämiä voittoja pitäisi voida verottaa nykyistä tehokkaammin. Toki tämä pätee lähes kaikkeen monikansalliseen yritystoimintaan. Tärkeää olisi toimia niin, etteivät monikansalliset yritykset (alustoihin liittyvät tai muutkaan) veroparatiisien kautta pystyisi kiertämään veroja niin helposti kuin nykyään.

Ministeriöt ja virastot

Kilpailu- ja kuluttajaviraston (KKV) näkemyksen mukaan haasteiden ratkaisemiseksi tulisi harkita vaihtoehtoisia sääntelykeinoja, kuten itsesääntelyä. Se voisi toimia hyvänä ensi askeleena kun jakamistaloustoimintaa seurataan, siitä kerätään kokemuksia ja pohditaan sääntelyn tarvetta tulevaisuudessa. Selvityksessä esitetyin tavoin KKV pitää tärkeänä, että viranomaisten tulisi lisätä neuvontaa ja ohjeistusta olemassa oleviin säännöksiin ja hoidettaviin velvoitteisiin liittyen kaikilla lainsäädäntöaloilla. Viranomaisohjeistuksen antamisen osalta on kuitenkin otettava huomioon, että esimerkiksi kuluttajansuojalain palveluita koskeva sääntely on puutteellista eikä välittäjän asemaa käsittelevä säännös sovellu kaikilta osin sellaisenaan nykypäivään. Epäkohdaksi voi näin myös muodostua epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin päätyminen yksittäisissä riitatapauksissa. Kuten selvitysluonnoksessa todetaan, osa jakamistalouden yhteydessä esiin nousevista haasteista on samoja, jotka liittyvät yleisemminkin alustatalouteen ja sen kehitykseen. Koska asiat ovat laajasti pohdittavana kansainvälisellä tasolla (EU, OECD) ja koska kyse on vahvasti kehittymässä olevasta ilmiöstä, kotimaisia ratkaisuja ei tulisi tehdä hätiköidysti. Mikäli tulevaisuudessa päädytään sääntelyratkaisuihin, sääntelyn tulisi olla hyödyke- ja teknologianeutraalisuuden periaatteille perustuvaa aikaa kestävää yleissääntelyä.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että jakamistalouden palveluiden toimintaympäristöä tulisi selkeyttää. Alustayritysten kanssa tulisi tehdä yhteistyötä esimerkiksi verojen ilmoittamisen osalta, kuten muistion sivulla 13 on pohdittu. Itsensätyöllistäjän ja työntekijän roolien välillä liikkuminen tulisi olla mahdollista helpommin. Tältä osin mm. jatkotoimilistassa mainittu toimi 7 on tarpeellinen. Jakamistalouden toimijoille suunnatulla neuvonnalla ja ohjeistuksilla voidaan osin vähentää epävarmuutta. Selkeän tiedon sovellettavista säädöksistä ja niiden tulkinnasta tulisi olla helposti saatavilla. Muistiossa esitetty jakamistaloussivusto, johon koottaisiin keskeinen jakamistaloutta koskeva sisältö, voisi osaltaan auttaa tiedontarpeessa. Haasteena on joka tapauksessa jakamistalouteen osallistuvien henkilöiden tavoittaminen riittävässä määrin.

Sisäministeriö katsoo, että jakamistalouden tulonhankkimisessa verovelvollisen asema (yrittäjä/palkansaaja) on määriteltävä selkeästi ja yksiselitteisesti. Eri viranomaisilla on tällä hetkellä osittain erilaisia näkemyksiä tapahtuuko jakamistaloudessa tulonhankinta yrittäjän vai palkansaajan asemassa. Vastaavasti digitaalisten alustapalveluiden tuottajien rooli on selkeytettävä. Samalla on tarkasteltava Suomessa ja ulkomailla toimivan alustapalveluita tuottajan suhdetta toisiinsa. Lähtökohtaisesti on varmistettava samat toimintaedellytykset ja tai - velvollisuudet. EU:n komissio on linjannut, että jakamis- (tai yhteistyö) talouden alustojen tulee tehdä yhteistyötä verottajan kanssa pitämällä taloudellisesta toiminnasta kirjanpitoa ja helpottamalla veronkeruuta. Sisäministeriön mukaan jakamistalouden osalta on säädettävä kirjanpidon/muistiinpanojen tekeminen pakolliseksi saatujen tulotietojen osalta, sekä mahdollisesti tehtävien vähennysten vuoksi. Vaadittavan tason ei tarvitse olla kovinkaan korkea, mutta mahdollisen tarkastuksen tapahtuessa yritystoiminnasta saatavat tulot ja vaadittavien vähennysten perusteet on kyettävä näyttämään toteen luotettavasti. Verotuspäätösten oikeellisuus perustuu tosiasioihin. Myös yrittäjän rekisteröitymisvelvollisuus viranomaisten ylläpitämiin rekistereihin on suomalaisen veronkantorjestelmän perusta. Rekisteröitymisvelvollisuudella varmistetaan muun muassa viranomaisvalvonta. Yrittämisen laajuus ei voi muodostaa asian suhteen poikkeusta. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa ennalta estämisen tavoitteena on luoda olosuhteet, joissa oikein toimiminen koetaan houkuttelevammaksi kuin väärin toimiminen muun muassa helpottamalla ja kannustamalla oikein toimivien yritysten toimintaa ja vaikeuttamalla väärin toimimista.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) lausunnon mukaan jakamistalouteen liittyvien käsitteiden määrittelyyn tulisi kiinnittää erityistä huomiota, jotta kaikilla tahoilla olisi mahdollisimman samanlainen käsitteistö tai ainakin ymmärrys siitä, mitä eri käsitteet tarkoittavat. Selvitykseen tai myöhemmin mahdollisesti tehtävään ohjeistukseen olisi tarpeen lisätä eri alojen lainsäädännössä voimassa olevat määritelmät kuten yrittäjä tai elinkeinotoiminnan harjoittaminen. Tulisi arvioida, voitaisiinko määrittää kategorisesti ei-ammattimaisen vertaistoiminnan ja ammattimaisen toiminnan raja. Muutoinkin tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä yhtenäistämään eri lainsäädäntöalojen käsitteitä. Lisäksi on tuotettava tietoa jakamistalouden kannalta olennaisen lainsäädännön soveltamisesta. Tiedon tulisi olla sekä viranomaisten että asiakkaiden käytettävissä ja se voitaisiin tarjota esimerkiksi selvityksen jatkotoimissa ehdotetusti yhdellä jakamistalous -sivustolla. Muun informaation lisäksi tulisi laatia myös tapausesimerkkejä, jotka antaisivat suuntaa-antavaa selkänöjää kunkin lainsäädäntöalan lakien käytännön soveltamiseen. Tapausesimerkkien myötä voisi nousta esille eri lainsäädäntöalojen eroavaisuuksia tai muita ongelmakohtia, joiden pohjalta voitaisiin arvioida mahdollisia lainmuutostarpeita. Perustellusta syystä ja harkitusti voitaisiin myös selvittää, onko tarpeen ja mahdollista laatia esimerkiksi työsuojeluun liittyen uudenlaista lainsäädäntöä yrittäjien määrän suhteellisen osuuden lisääntymisen johdosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että koska jakamistaloudessa toimii paljon yksityishenkilöitä, voitaisiin harkita myös sellaisen viranomaispalvelun perustamista, josta henkilö voisi etukäteen pyytää lausunnon asemastaan jakamistaloudessa tietyssä tapauksessa. Näin henkilö saisi alusta asti oikeaa tietoa asemastaan jakamistalouden toimijana ja voisi turvallisesti osallistua jakamistalouteen ja täyttää velvollisuutensa viranomaisia kohtaan. Sosiaalivakuutuksen osalta tulisi selvittää, voitaisiinko nykyistä työsuhteeseen työhön ja yrittäjyyteen perustuvaa lainsäädäntöä kehittää joustavammaksi siten, että se nykyistä paremmin soveltuisi uusiin työnteon muotoihin ja mahdollistaisi joustavan liikkumisen eri työntekomuotojen välillä. Työsuhteessa olevan työntekijän ja yrittäjän välimaastoon ei tule kuitenkaan luoda uutta ryhmää, koska tämä toisi uuden määrittelyrajan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamiseen, mikä vain vaikeuttaisi lakien toimeenpanoa ja ymmärrettävyyttä. Koska jakamistalous käsitteenä ja ilmiönä ovat vielä melko vakiintumattomia, tulee jakamistalouteen liittyviä lainsäädäntömuutoksia harkita tarkoin. STM:n mukaan on keskeistä, että myös muu lainsäädäntö tukee selkeiden tulkintojen muodostumista ja muodostamista uusien työnteon muotojen kuten jakamistalouden kohdalla. Jotta sosiaaliturvaa voidaan kehittää niin, että sen hyväksyttävyyttä ja taloudellinen kestävyys säilyvät, on tärkeää, että rajanveto aidon vertaisperiaatteelta toimivan jakamistalouden ja ansaintatarkoituksessa jakamistaloutena harjoitetun toiminnan kesken on selkeä.

Kuntaliitto korostaa, että koko julkisen talouden kannalta on tärkeää, että lainsäädännön tulee tehdä mahdolliseksi jakamistalouden kehittyminen siten, että se ei vaaranna julkisen talouden veropohjaa. Lainsäädäntöä ei pidä kuitenkaan lähteä muuttamaan ennen kuin käytössä on riittävä tietopohja laajan ja hyvin heterogeenisen jakamistaloussektorin lainsäädännöllisistä tarpeista.

Tilastokeskus painottaa tarkempien käyttäjätarpeiden selvittämistä: mitä tietoja tarvitaan mistäkin näkökulmasta (bkt-vaikutus, työllisyysvaikutus, sektorikohtaiset tiedot, alustoja koskevat tiedot jne). Selvityksen perusteella voidaan määritellä tarvittavaa tiedontuotantoa, kustannuksia ja arvioida virallisen tilastotuotannon tarpeisiin sopivia tiedonkeruutapoja sekä olemassa jo olevien tietojen hyödyntämistä. Tilastokeskuksella – tai muullakaan julkisella hallinnolla - ei ole nyt erillistä suunnitelmaa jakamistaloutta tai yleisemmin digitaalista taloutta koskevan virallisen tilastoinnin kehittämiseksi. Tilastokeskus on kuitenkin ollut aktiivisesti mukana aihepiiriä koskevassa kansallisessa ja kansainvälisessä tilastoyhteistyössä. Lisäksi Tilastokeskuksessa on käynnissä tai käynnistymässä useita hankkeita, joilla pyritään kehittämään jakamistalouden tilastointia Suomessa. Tilastokeskus huomauttaa lisäksi, että Tilastokeskus julkaisee aiheesta erillisen raportin (Digitalisaatio ja BKT) alkusyksystä 2017. Raportti sisältää myös asiantuntijoiden ehdotuksia keskeisistä kehittämiskohteista.

Valtioneuvoston kanslia toteaa, että sosiaaliturvan kokonaisuudistus tullee olemaan keskeisiä toimia, joissa pitää jakamistalouden kehitys huomioida tarkkaan.

Verohallinto esittää lausunnossaan, että jakamistaloutta on tuettava tekemällä asiointi viranomaisten suuntaan mahdollisimman helpoksi, tasapuoliseksi ja yksinkertaiseksi. Jakamistaloudessa toimimisen pitäisi johtaa lähtökohtaisesti esim. samoihin velvoitteisiin viranomaisten suuntaan kuin ns. perinteinen toiminta, jotta yhdenvertaisuus ei vaarantuisi (esim. kirjanpito, ilmoittaminen ja maksaminen). Käytännössä tämä tarkoittaisi yksinkertaista säädöskehikkoa, yksityiskohtaista ohjeistusta/tiedottamista siitä, mitkä ilmoittamis- ja maksuvelvollisuudet eri osapuolille kuuluvat. Paras ratkaisutapa olisi se, että maksaja voisi esimerkiksi yhdellä suorituksella hoitaa kaikki viranomaisilmoitukset ja -maksut niin, että tieto menisi kaikille viranomaisille ja esim. vakuutusyhtiöille kerralla. Samassa yhteydessä ilmoittamisen ja maksamisen yksinkertaistamisen ja asioiden laajemman tiedottamisen kanssa voi olla tarkoituksenmukaista pohtia jakamistalouden toimijoiden maksaja- ja ilmoittamisrooleja. Uusien toimijoiden osalta maksu- ja ilmoittamisvastuut voisivat mahdollisesti myös jakautua aiemmasta poiketen maksajan ja maksun saajan välillä. Ilmoittamis- ja veronmaksuvelvollisuuksien täyttämiseksi parhaana ja kattavimpana tapana voisi olla muistiossakin esitetyllä tavalla tietojen kerääminen alustapalveluiden tarjoajilta riippumatta siitä, kulkeeko maksu palveluntarjoajan kautta vai ei. Tähän liittyen voi kuitenkin olla ongelmallista esimerkiksi se, että suuri osa merkittävimmistä alustatoimijoista toimii ulkomailta käsin, jonne sääntelyä ei voida käytännössä ulottaa. Toisaalta myös alustatoimijoiden ja palveluntarjoajien heterogeenisyys voi aiheuttaa sen, että samanlaisia vastuita ei pystyttäisi kaikille toimijoille säätämään. Joka tapauksessa säännökset tarvittaisiin ainakin alustatoimijoiden raportointivelvollisuuden, tiedonkeruovelvollisuuden kuin rekisterien ylläpitovelvollisuuden osalta, jotta tietojen saanti verotuksen toimitamista varten pystyttäisiin turvaamaan.

Verohallinto toteaa lisäksi, että koska ulkomaisten toimijoiden osalta tietojensaannin sääntely ei luultavasti ole mahdollista, olisi tarpeellista selvittää mahdollisuuksia solmia sopimuksia tietojen saamiseksi alustatoimijoilta. Lähtökohtaisesti sopimusten osalta tulisi tehdä kansainvälistä yhteistyötä siten, että sopimukset alustatoimijoiden kanssa tehtäisiin eri valtioiden yhteistyönä. Myös EU:n tietosuojasetuksen tuomat muutokset olisi hyvä huomioida viranomaisvalvonnan mahdollistamiseksi. Uuden asetuksen mukaan toimijat eivät lähtökohtaisesti saa säilyttää tietoja, jotka eivät ole tarpeellisia toimijan omassa toiminnassa ja mikäli henkilö pyytää tietojen poistamista, ne on poistettava edellytysten täytyessä. Kuitenkin lakisääteisten velvoitteiden täyttämiseksi tarpeelliset tiedot voi säilyttää. Mikäli alustan ylläpitäjällä ei ole velvollisuutta ilmoittaa esimerkiksi vuosi-ilmoituksella suorituksen saajien tietoja, tietosuojasetuksen mukainen tietojen poisto henkilön toimesta voi tuoda haasteita viranomaisten tietojensaannille.

Ympäristöministeriö toteaa, että jakamistaloudessa sopimus- ja vastuujärjestelmät ovat epäselviä, ja yksi mahdollisuus selventää tilannetta on laatia ohjeistus pelisäännöistä jakamistalouden piirissä toimiville. Ohjeistus voisi pitää sisällään tietoa mm. verotuksesta, oikeusturvasta, kuluttajan- ja tuottajanvastuusta sekä riidanratkaisukeinoista. Lisäksi on tarpeen arvioida tarvitaanko uusia toimintamalleja tai lisäkeinoja mahdollisten ongelmatilanteiden hoitamiseksi. Lisäksi on tarpeen luoda käyttäjälähtöinen tiedonhallintaratkaisu, joka helpottaa verojen keräämistä ja maksamista jakamistalouden palveluiden osalta. Tämä estäisi sen, että jakamistalouden ratkaisut ja ns. ei-ammattimainen toiminta ei päädy harmaan talouden piiriin. Esimerkiksi Virossa vastaavanlainen kokeilu on menossa. Muutamissa kotimaisissa kokeiluissa on havaittu, että arvoltaan maksujen, jotka ovat usein pieniä, mutta toistuvia, ilmoittamiselle ei ole käyttäjäystävällisiä ratkaisuja. Lisäksi pienistä maksuista kertyy helposti suurehko verotaakka, joka ei kuitenkaan tuo samoja hyötyjä kuin esim. tuloverojen maksu. Jakamistalouden veroratkaisuja pitäisi arvioida laajemmassa selvityksessä, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti verotuksen tulevaisuutta tai osana suunnittelussa olevaa kansallista tulorekisteriä.

3. Millaisia sääntelyratkaisuja tai muita viranomaistoimia pidätte tarpeellisena jakamistalouden edistämiseksi Suomessa?

Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt

Akava toteaa, että alustojen kautta työskentely vaatii mm. seuraavien asioiden selventämistä ja ratkaisua: tarjoaako alusta mahdollisuuden kiertää työnantajavelvoitteita ja veroja, milloin alusta on työantaja ja onko työn suorittaja yrittäjä vai palkkasuhteessa, mikä on kuluttajansuoja alustataloudessa, miten turvataan alustatyöntekijälle ja toimeksiantosuhteessa olevalle sosiaaliturva ja työterveyshuolto, kuka määrittelee työn hinnan, miten on huomioitu työsuorituksen liittyvät konsultti- ja tuotevastuun piiriin kuuluvat vastuut, kierretäänkö tekijänoikeuksia.

Elinkeinoelämän Keskusliitto toteaa, että virkamiesraportissa korostetaan viranomaisohjeistuksen ja -neuvonnan lisäämisen tarvetta sekä tarpeettoman erillissääntelyn välttämistä. Elinkeinoelämä tukee lähestymistapaa todeten kuitenkin, että niiden lisäksi sääntelyn keventämistä tulee jatkaa, muun muassa siirtymällä luvanvaraisuudesta ilmoitusmenettelyyn ja itse-sääntelyyn, varmistamalla yhtenäiset lain tulkinnat, helpottamalla yritysten velvoitteisiin kuuluvaa raportointia sekä purkamalla sektorikohtaista lainsäädäntöä, joka on päällekkäistä yleissääntelyn kanssa. Elinkeinoelämän näkemyksen mukaan julkisia hankintoja tulee hyödyntää elinkeinopoliittiseen ohjaukseen, ja esimerkiksi innovatiiviset julkiset hankinnat voivat strategisesti kohdistettuina tuottaa uusia toimintamalleja myös jakamistalouteen. Yrittäjämutoista työn tekemistä tulee tukea ja yritystoiminnan aloittaminen tulee tehdä helpoksi ja yksinkertaiseksi, jotta jakamistalouden potentiaalia voitaisiin täysimääräisesti hyödyntää. Käytännön ongelmaksi on muodostunut yksinyrittäjien vaikeus saada tietoa vallitsevan lainsäädännön sisällöstä sekä viranomaisten erilaiset tulkinnat yrittäjästatuksesta. Tässä yhteydessä on eri lainsäädäntöjen määritelmät käytävät läpi ja tarvittaessa on tehtävä muutosesitykset lainsäädäntöjen käsitteiden yhtenäistämiseksi. Jakamistalouden kehitykseen helpotusta toisi selkeä "yhden luukun ja yhden tulkinnan -periaate". Kaikkien viranomaisten yhteinen ja selkeä ohje yrittäjänä toimimisesta sekä "yksi viranomaisen luukku", josta saa neuvontaa niin työsuhde-, työttömyysturva- ja verolainsäädännön tulkinnoista sekä yrittäjästatukseen vaikuttavista asioista ja sopimuskäytännöistä toisi merkittävää hyötyä. Näiden lisäksi innovaatiopolitiikan toimia, ml. julkista tutkimus- ja kehittämisrahoitusta sekä korkeakoulujen opetus- ja tutkimustoimintaa tulee ohjata vahvemmin edistämään digitaalisten palveluiden ja alustojen syntymistä Suomeen.

Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n mukaan viranomaisohjeistusta ja -neuvontaa tulisi lisätä. Samoin korostetaan, että tarpeetonta erillissääntelyä tulisi välttää. Samalla on jatkettava määrätietoisesti sääntelyn keventämistä, mm. siirtymällä luvanvaraisuudesta ilmoitusmenettelyyn ja itsesääntelyyn, varmistamalla yhtenäiset lain tulkinnat, helpottamalla yritysten velvoitteisiin kuuluvaa raportointia sekä purkamalla sektorikohtaista lainsäädäntöä, joka on päällekkäistä yleissääntelyn kanssa. Yrittäjämutoista työn tekemistä tulee tukea ja yritystoiminnan aloittaminen tulee tehdä helpoksi ja yksinkertaiseksi, jotta jakamistalouden potentiaalia voitaisiin täysimääräisesti hyödyntää. Käytännön ongelmaksi on muodostunut yksinyrittäjien vaikeus saada tietoa vallitsevan lainsäädännön sisällöstä sekä viranomaisten erilaiset tulkinnat yrittäjästatuksesta. Tässä yhteydessä on eri lainsäädäntöjen määritelmät käytävät läpi ja tarvittaessa on tehtävä muutosesitykset lainsäädäntöjen käsitteiden yhtenäistämiseksi. Jakamistalouden kehitykseen helpotusta toisi selkeä "yhden luukun ja yhden tulkinnan -periaate". Kaikkien viranomaisten yhteinen ja selkeä ohje yrittäjänä toimimisesta sekä "yksi viranomaisen luukku", josta saa neuvontaa niin työsuhde-, työttömyysturva- ja verolainsäädännön tulkinnoista sekä yrittäjästatukseen vaikuttavista asioista ja sopimuskäytännöistä. Lainsäädännön kehittämisen lisäksi innovaatiopolitiikan toimia, ml. julkista tutkimus- ja kehittämisrahoitusta sekä korkeakoulujen opetus- ja tutkimustoimintaa tulee ohjata vahvemmin edistämään digitaalisten palveluiden ja alustojen syntymistä Suomeen.

Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan lähtökohta on, että nykyainsäädäntö antaa pelisäännöt jakamistaloutta koskeviin kysymyksiin. Ohjeistuksella ja neuvonnalla tulisi lisätä lainsäädännöstä tietoisuutta jakamistaloudessa toimiville tahoille. Keskustelua ja pohdintaa tulisi kuitenkin jatkaa rajanvetotilanteista ja kynnyksarvoista esimerkiksi ammattimaisesti ja satunnaisesti ei-ammattimaisesti toimiville. Viime kädessä, jos toimivaa ratkaisua ei löydetä, se tulee tehdä lainsäädännön kautta. Tämä tulisi tällöin tehdä kuitenkin mahdollisimman pienillä muutoksilla ja siten ettei kohtuuttomasti lisätä toimijoiden velvollisuuksia ja byrokratiaa.

Teknolohiateollisuus ry toteaa, että se voi yhtyä kaikkiin esitettyihin johtopäätöksiin ja jatkotoimenpide-ehdotuksiin. Jakamistalous on mahdollisuus Suomelle toimia, jälleen kerran, ketteränä kokeilijana ja houkuttelevana R&D-paikkana myös kansainvälisille yrityksille.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK korostaa, että säädosympäristöä ajatellen on eroteltava selkeästi toisistaan voittoa tavoitteleva (alustatalous) elinkeinotoiminta, sekä voittoa tavoittelematon ja satunnaisia pieniä ansioita tuova toiminta (jakamista, yhteistyötä, kierrätystä). STTK:n mukaan voittoa tuottavat ja järjestäytyneitä liiketoimintaa pyörittävien alustojen omistajat on rinnastettava elinkeinonharjoittajiin. Alustat ja eri transaktiot on normitettava. Alustat on saatava verotuksen piiriin ja niiden operaattoreilta on edellytettävä yhteiskunnan pelisääntöjen noudattamista ja vastuullista liiketoimintaa. Suuri haaste on STTK:n mukaan tietoturva, jota ei ratkaista nykyisellä tietosuojalainsäädännöllä. Asiakkailta saatavien tietojen turvallinen säilytys ja käytön korkea eettisyys on varmistettava säädöksin. Lainsäädäntöä on korjattava siten, että alustoilla liiketoimintaa tekevät veloitetaan vastuuseen muiden yritysten tavoin tallentamastaan tiedosta. Alustojen omistajiin ja palvelujen tarjoajiin tulisi ehdottomasti soveltaa EU-lainsäädännön markkinoille pääsyn vaatimuksia. Todelliseen jakamistalouteen eli ei-ammattimaiseen vertaistalouteen voisi soveltaa kynnyksarvoja. Kuluttajasuoja paranisi jo siten, että alustatalouden liiketoiminnasta aletaan käyttää oikeaa nimitystä eikä hämärretä rajaa perinteiseen jakamistalouteen. Alustan omistaja ja alustan kautta palvelujaan tarjoavan selkeä määrittely elinkeinonharjoittajiksi (ammattimaisesti voittoa tuottavaa liiketoimintaa) on kiireellinen tehtävä. Samalla on myös määriteltävä että samat työnantajavelvollisuudet kuin yrityksistäkin koskevat myös alustojen kautta liiketoimintaa tekeviä.

Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat

Barking Oy toteaa, että sääntelyn lisääminen ei ole ratkaisu ja se tekisi toiminnasta todennäköisesti vieläkin haastavampaa, kun kaikki mahdolliset uudet säädökset on otettava huomioon. Tulisi pyrkiä sääntelyn vähentämiseen ja selkeyttämiseen. Sääntelyä tulisi viedä sallivampaan suuntaan, mutta sopimusosapuolten oikeuksien tulisi olla tasapuoliset, eikä siis kohtuuttomia sopimusehtoja voida sallia. Barking tuo esiin, että asunto-osaakeyhtiöissä pysäköintipaikkojen jonojärjestelmät ei saa estää jakamistalouden toteutumista. Palveluntarjoajiin liittyvän lainsäädännön tulee olla yksinkertaista ja selkeää. Jakamistalouden pysäköintitoiminnassa tulo palveluntarjoajalle muodostuu usein vähäisestä määrästä pysäköintipaikkoja – monesti vain yhdestä. Tällöin on todella tärkeää, että jakamistaloudesta saatava hyöty koetaan riittäväksi verrattuna sen saamiseen liittyvään säädösten aiheuttamaan ylimääräiseen vaivaan. Suurina tilojen haltijoina kaupunkien tulisi edistää jakamistalouden toteutumista. Kaupunkien organisaatioissa kokonaisvastuu kiertotalouden toteutumisesta tulisi olla myös eri osastojen vastuulla. Julkisen puolen pitäisi näyttää pikemminkin tietä tai antaa vastuu palveluista ulkoisille toimijoille.

Finpro Visit Finland Oy:n mukaan jakamistalouteen perustuvalla toiminnalla on vaikutusta Suomen houkuttelevuuteen modernina ja aikaansa seuraavana matkakohteena ja palveluja käyttävät matkailijat ovat myös tärkeä kohderyhmä Visit Finlandille. Mahdollisen sääntelyn ei tule olla niin rajoittavaa, että toiminta tulisi huomattavasti hankalammaksi ja tarjonta alkaisi typistyä. Jakamistalouteen perustuva majoitustoiminta on mm. sesonkihuippujen lisäkapasiteettina tärkeä. Lisäksi toiminnan laajuuden ja tulosten mittaaminen ja seuranta ovat tärkeä huomioitava asia, joka vakiinnuttaisi ja perustelisi toimintaa matkailukentässä.

Forenom Oy tuo lausunnossaan esille, että Norjassa yksi jakamistalouden komitean tärkeimmistä johtopäätöksistä oli että tieto jakamistalouden oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyen pitää olla helposti saatavissa yhdessä paikassa. Jakamistaloudelle ei tulisi asettaa lisää sääntelyä nykyisten intressien suojelemiseksi. Sääntelyä tulee lisätä vain kun sille on selkeä tarve, eikä ongelmia pystytä ratkaisemaan yhteistyöllä tai paremmalla tiedon jakamisella. Kilpailun edistämiseksi ja tasapuolistamiseksi on lisäksi hyödyllistä arvioida ja purkaa vähän lisäarvoa tuottavaa sääntelyä toimialoilla, joita jakamistalous erityisesti koskee. Esimerkiksi majoitusalaalla majoitus- ja ravitsemustoiminnasta annetun lain (308/2006) 6 §:ssä tarkoitettujen matkustajailmoituksen tarpeellisuus nyky muodossaan ja -laajuudessaan on kyseenalainen eikä se sovellu hyvin digitaaliseen palveluntuotantoon.

Helsingin Kotimajoitus korostaa, että alan negatiivisiin ilmiöihin on puututtava ennen kuin yleinen mielipide saa niistä liikaa energiaa, kuten monissa muissa maissa on käynyt (vrt. terveitä näkemyksiä <http://bit.ly/2vELVgM> ja ongelmia vaikkapa Barcelonassa <http://bit.ly/2t0dVu9> ja <http://bit.ly/2uZYrc0>).

Matkailu- ja Ravintolapalvelut (MaRa) ry katsoo, että jakamistalouden ja perinteisten ammattimaisten toimijoiden välisen kilpailuneutraliteetin takaamiseksi on olennaista määritellä jakamistalouden ja ammattimaisen liiketoiminnan välinen ero. Ammattimainen toiminta on saatettava kutakin toimialaa koskevan sääntelyn piiriin. Samoista asiakkaista kilpailevien yritysten liiketoiminnan sääntelyn tasapuolisuus on turvattava. Välitysalustoille on asetettava velvollisuuksia tietojen antamiseen ja toimimiseen yhteistoiminnassa viranomaisten kanssa. Lainsäätäjän on selvitettävä ammattimaisen majoitusliiketoiminnan vaikutukset asunto- ja työvoimapulaan suurissa kaupungeissa. Sosiaalivakuutusjärjestelmää on kehitettävä niin, että se tarjoaa turvaa myös itsensä työllistäjille. Vakuutusturvaa on kehitettävä niin, että lyhytaikaisessa majoituksessa turvataan asunto-osakeyhtiöiden osakkeenomistajien ja asiakkaiden asema. Tämä ei välttämättä ole sääntelyyn liittyvä asia, mikäli vakuutusyhtiöt voivat jo nyt kehittää tällaisia tuotteita.

Kiinteistöliitto ry:n näkemyksen mukaan markkinat ohjaavat jakamistalouden kehittymistä ilman erityistä edistävää sääntelyä. Asunto-osakeyhtiöiden näkökulmasta jakamistalouden kasvuun liittyvänä haasteena voidaan nähdä asunto-osakeyhtiölain toimialaa, vastikkeiden käyttöalaa ja asunto-osakeyhtiön päätöksentekomenettelyä koskevat säännökset. Jos asunto-osakeyhtiö haluaisi esimerkiksi hankkia yhtiön omistukseen sähköauton, jota osakkaat voisivat korvausta vastaan käyttää, jouduttaisiin voimassa olevasta asunto-osakeyhtiölaista johtuen asiasta päättämään yhtiön kaikkien osakkaiden suostumuksella. Jos jakamistalouden halutaan kasvavan myös asunto-osakeyhtiöissä siten, että yhtiöt voisivat hankkia omistukseensa tavaroita/laitteita, joita tarjoaisivat osakkaidensa ja asukkaidensa käyttöön korvausta vastaan, tulisi asunto-osakeyhtiö lakia uudistaa siten, ettei päätöksentekomenettelystä aiheudu tosiasiallista estettä hankinnoista päättämiseksi. Kaikkien suostumus on harvoin saatavissa ja tiukka päätöksentekovaade rajoittaa jopa kohtuuttomasti jakamistalouden lisääntymistä asunto-osakeyhtiössä.

Suomen Vuokranantajat esittää, että lyhytaikaista vuokrausta/majoittamista koskevalla ohjeistuksella ja tulkintasuosituksilla tulisi saada selvyyttä seuraaviin kysymyksiin: missä menee rajanveto pienimuotoisen majoitustoiminnan ja ammattimaisen majoitusliiketoiminnan välillä suhteessa asunnon vuokraukseen, onko kyse vuokrauksesta ylipäättäen, onko asunnon luovuttaminen alivuokrausta vai hallinnan luovutusta, miten asunnon käyttämisen kesto vaikuttaa tulkintoihin (tulkitaanko viikonlopun yli kestävä vuokrausta/majoittamista samoin kuin putkiremonttievakon kestoista vuokrausta/majoittamista); miten pinta-ala vaikuttaa tulkintoihin (onko kyse samanlaisesta toiminnasta silloin, kun tarjotaan pitkäaikaisesti sohvia, joka on olohuoneen nurkassa tai kun tarjotaan lyhytkestoisesti koko asuntoa); onko kyse arvonlisäverollisesta liiketoiminnasta vai asunnon vuokrauksesta siten, että toiminta on arvonlisäverovapaata; onko kyse asumiseen rinnastettavasta käyttötarkoituksesta asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen/rakennusluvan/kaavan näkökulmasta; millä kriteereillä asumiseen rinnastuvuutta arvioi-

daan (majoituksen kesto, oheispalvelut, toiminnan laajuus jne.); millaiset terveys- ja turvallisuusmääräykset toimintaan kohdistuu; millaiset oikeudet ja velvollisuudet osapuolilla on silloin, jos palvelu ei vastaa sovittua.

Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat

Helsingin Taksiautoilijat ry:n mukaan jakamistalouden ja perinteisten toimijoiden ero tulisi selvittää lainsäädännössä mahdollisimman tarkasti kohdassa 3 kuvatulla tavalla. Tällöin jakamistalouden toimijat voisivat jakaa hyödykkeitään ja palveluitaan ilman pelkoa siitä, että lakia rikotaan tai yhteiskunnallisia velvoitteita ei täytetä. Jakamistalous nimikkeellä tuotettu palvelu, hyödykkeiden tai tavaroiden jakaminen muuttuu liiketoimintaperiaatteella toimimiseksi, jos lisäarvoa syntyy.

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry:n mukaan ei ole perusteltua suosia erikseen jakamistaloutta vaan pohtia koko elinkeinon harjoittamisen edistämistä. Mikäli säädöksistä löydetään epätarkoituksenmukaisia alalletulon esteitä, tulee niiden poistamista arvioida niin, että sama normin purku koskee myös ns. perinteisiä palvelun tarjoajia.

Taksiliitto korostaa, että tarvitaan yhdet markkinat - yhdet pelisäännöt. Rahaliikenteen digitalisointi, kirjanpitoon liittyvät vaatimukset, kuitinanton liittyvät vaatimukset sekä näiden kehittäminen mahdollistaisivat todennäköisesti tasapuolisemman toiminnan. Jakamistalous ei sinänsä vaadi mitään muuta sääntelyä kuin sen sääntely, jota ko. toimintaa kohdistuu kaikkiin muihinkin. Erilaisten palvelun välittäjien / alustoiden osalta on syytä edellyttää, kuten esim. laki liikenteen palveluista edellyttää, että he kertovat välittämien palveluiden määrät, arvot jne. jokaisen välityksen / alustan piirissä olevan toimijan osalta suoraan verottajalle ja mahdollisesti myös muille toimijoille. Tämän tulee ehdottomasti koskea myös monikansallisia toimijoita, jotka harjoittavat välitys- /alustatoimintaa Suomessa.

Uber Finland Oy on tukenut ja tukee edelleen liikennepalvelulain vaatimusta välityspalvelun tarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa asianomaisille viranomaisille vuosittain kokonaissummat korvauksista, jotka kuljetuspalvelun tarjoajat ovat saaneet sen välittämistä kuljetuksista. Tämä tuo kuljettajille selkeän kannustimen, helpottaa veroilmoitusten yhdenmukaista laatimista ja myös osaltaan keventää viranomaisten taakkaa tiedon keräämisessä. Ideaalitalanteessa voimme tehdä yhteistyötä verohallinnon kanssa niin, että kuljettajat voivat ilmoittaa heidän tulonsa suoraan verottajalle Uberin sovelluksen kautta. Askeleita tähän on jo otettu Ruotsissa ja Virossa.

Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat

SuoraTyö Oy esittää, että mikäli työn tekemistä ja tarjoamista halutaan tehokkaasti edistää jakamistalouden keinoin, tulisi työstä sopimiseen, työn tekemiseen sekä työttömyys- ja sosiaaliturvaan liittyvää lainsäädäntöä katsoa yhtenä kokonaisuutena (vrt. Liikennepalvelulaki) ja uudistaa tarvittavilta osin edistämään uusien palvelumallien syntymistä sekä uuden teknologian, digitalisaation ja uusien liiketoimintakonseptien käyttöönottoa (Liikennepalvelulain uudistuksen keskeiset tavoitteet). On kuitenkin ehdottoman tärkeää, että työnvälitykseen liittyvien alustojen ylläpitäjät veloitetaan ilmaisemaan palvelun yhteydessä selkeästi, millä statuksella työtä tehdään, yrittäjänä vai työntekijänä, sekä miten vaihtokutsia sillä on työn suorittajan asemaan suhteessa eläke-, sosiaali- ja työttömyysturvaan. Suomalaisia erinomaisia työntekijän turvaverkkoja ei tule jakamistalouden paineen alla purkaa, vaan luoda järjestelmiin joustavuutta, jolla monimuotoinen uusi työ on mahdollista samalla, kun sosiaalisen suojelun rakenteet ovat täysimittaisesti toiminnassa. Työn suorittajan henkilökohtainen riskinotto tulee olla aina tietoista, mikä yleensä kanavoituu yleensä yrittäjyyteen.

Muut sidosryhmät

Kuluttajaliiton mukaan jakamistalous on monimuotoinen ilmiö, johon nykyinen sopimusoikeudellinen sääntely ei kaikin osin sovellu kovin hyvin. Sinänsä kuitenkin sopimusoikeuden peruseriaatteita ole tarpeen muuttaa, vaan soveltaa niitä muuttuvissa olosuhteissa. Muutoksen nopeus vaatii sääntelytavan muuttamista: yksityiskohtaisesta sektorikohtaisesta sääntelystä pitää siirtyä yleispiirteisempään ja kattavampaan sääntelyyn. Nykyinen jakamistalous perustuu pitkälti verkkoalustoihin, jotka saattavat palvelun tai muun hyödykkeen tarjoajan ja käyttäjän yhteen. Alustan ylläpitäjän toimintatapa ja asema vaihtelevat, jolloin myös tämän vastuu vaihtelee. Kuluttajaliitto pitää tärkeänä, että elinkeinonharjoittajan ja ei-ammattimaisen palveluntarjoajan välistä rajaa selkeytetään, jotta vältyttäisiin sopimussuhteen luonnetta koskevilta epäselvyyksiltä. On myös tilanteita, joissa palveluntarjoajan ja käyttäjän välillä katsotaan olevan työsuhde. Kuluttajaliiton mielestä on syytä selvittää millaisen esteen jakamistaloudelle tämä muodostaa. Myös palvelun välittäjän ja tarjoajan väliseen suhteeseen voi liittyä ongelmia. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan sääntelyä, jolla määritellään selkeästi eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä suojataan suhteen heikompia osapuolia.

Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -tutkimushankkeen tutkijoiden Mäenpään ja Faehnlén mukaan tavaroiden ja palvelujen pienimuotoinen myynti voitaisiin vapauttaa veroista esimerkiksi 3 000 euroon vuodessa asti. Tällä kannustettaisiin pienituloisia etsimään uusia toimeentulolähteitä, jolloin vertaistalous kehittyisi ruohonjuuritasolla. Verotuksessa tulisi joustaa yksinkertaisuuden ja neutraaliuden periaatteesta ryhtymällä kannustamaan kansalaisia jakamistalouteen joillakin aloilla, esimerkiksi tavaroiden korjaustoiminnassa kuten Ruotsissa. Jakamistalouden yritystoimintaa voidaan pyrkiä edistämään verohelpotuksilla tai muilla kannustimilla myös yrityksille, jotka laajentavat toimintaansa jakamistalouden suuntaan. Viranomaisia voidaan ohjata sisällyttämään jakamistaloutta edistäviä ratkaisuja julkisiin hankintoihin ja sopimuksiin. Hallituksen ”normienpurkutalkoiden” jatkoksi tulisi käynnistää Saliva Suomi -ohjelma, jolla purettaisiin byrokratian pelkoa ja kannustettaisiin kansalaisia vertaistalouteen. Sääntelyn kehittäminen kytkettäisiin osaksi ohjelmaa. Jakamistalouden kansalaistoimijoiden ehdotuksia tulisi sisällyttää hallituksen kokeiluohjelmaan, esimerkkinä aikapankkitoiminnan verovapaus ja ns. toivvero tai paikallis- eli rinnakkaisvaluutta.

Sharetribe Oy toteaa lausunnossaan, että nykyinen sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmä on suunniteltu sellaista maailmaa ajatellen, jossa kansalaiset ovat joko työntekijöitä tai yrittäjiä. Jakamistaloudessa nämä rajat hämärtyvät. Järjestelmä pitäisi uudistaa siten, että yhteiskunnan turvaverkko kattaa myös ne ihmiset, joiden tulot muodostuvat useista pienistä tulovirroista esimerkiksi keikkatyön tai auton tai asunnon vuokrauksen kautta, mutta jotka silti eivät koe itseään yrittäjiksi.

Tutkimushanke ”Oikeudet, ulosulkevuus ja sosiaalinen arvontuotanto uuden talouden malleissa” lausunnon mukaan julkista keskustelua on hallinnut huomattava fokuoituminen sääntelyyn. Keskusteluun näin liittyy implisiittinen ajatus, jonka mukaan julkisen vallan tehtävä on ainoastaan luoda sääntöjä muuten spontaanisti syntyville toiminnoille. Tämä tarkoittaa, että kysymys alustojen hallinnasta sivuutetaan epäpoliittisena ja jakamistalouden alustojen oletetaan syntyvän markkinoilla. Pelkän sääntelyn sijaan olisi kuitenkin myös kysyttävä, miten julkinen valta voisi aktiivisesti tukea ja luoda jakamisen alustoja. Alustoissa ei ole kyse vain markkinoiden tuottamista palveluista, vaan jossain mielessä myös tämän vuosituhannen moninaistuvan ja digitalisoituvan talouden infrastruktuurista. Vertaistuotettujen palveluiden laajentamiseen voisi kehittää myös positiivisia kannustimia, erityisesti silloin, kun näiden palveluiden laajeneminen tukee ekologista kestävyyttä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa. Esimerkiksi liikenteen osalta ei pitäisi keskittyä pelkästään kaupallisen yhteiskäyttöautoilun mahdollisuuksiin, vaan tukea myös yksityishenkilöiden järjestämiä kimpakyytejä esimerkiksi porrastamalla autoilun verotusta auton keskimääräisen täyttöasteen mukaan tai – jos Suomessa otettaisiin käyttöön tietulleja – määrittämällä tietullien taksat sen mukaan, kuinka monta henkilöä autossa on. Ei-rahavälitteiseen jakamistalouteen (kuten palvelusten vaihto tuntikirjanpidon perusteella aikapankeissa) tulisi sääntelyssä suhtautua nykyistä sallivammin. Sitä ei lähtökohtaisesti tulisi rinnastaa ansiotyöhön verotuksessa eikä sosiaaliturvalainsäädännössä, sillä erilainen toimintalogiikka rahatalouden ulkopuolella tarkoittaa myös laajempialaisia hyötyjä, jotka eivät ole mitattavissa rahassa tai rinnastettavissa euromääräiseen verotuk-

seen. Lisäksi pienten sivutulojen hankkimiseen jakamistalouden kautta tulisi suhtautua sallivasti, mutta myös luoda selkeät, ennakoitaviin ratkaisuihin johtavat periaatteet, jotta epäselvä oikeustila tai alueellisesti vaihtelevat viranomaiskäytännöt eivät lannistaisi jakamistaloudesta kiinnostuneita. Edelleen lausunnossa todetaan, että Suomessa jakamistalouden kehitystä pitäisi tarkastella suhteessa hyvinvointivaltiolliseen perinteeseen ja pohtia jokaisessa sääntelyratkaisussa, miten jakamistalouden kaltaiset uudet työn ja talouden muodot voisivat tukea ihmisten itsenäistä tulonhankintaa ja yhteisöjen omaehtoista yhteistoimintaa niin, että tämä toiminta täydentää mutta ei korvaa julkisvallan takaamien universaalien palvelujen toteutumista.

Fedu Kotirannan mukaan verottajalle ja muille tahoille voitaisiin vaihtopalvelussa pitää kirjaa tunneista ja asettaa vaihtopalvelun tunneille joku staattinen hinta, jolloin saadaan myös kuitti tehdystä työstä päivämäärineen ja sille voidaan keksiä joku pieni vero (laskutus palvelun kautta).

Ministeriöt ja virastot

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) pitää tärkeänä, ettei lainsäädännöllä perusteetta lähdetäisi rajamaan tulevaa kehitystä. Jakamistalouteen liittyy keskeisesti kiertotalous. Tuotteiden käyttöä pidennämällä edistetään myös jakamistalouden kehittymistä. Euroopan parlamentti on antanut 9.6.2017 mietinnön, jossa se vaatii toimia, joilla pidennetään tuotteiden käyttöikä.

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) toteaa, että jakamistalouden tarpeetonta uutta sääntelyä tulisi välttää myös huomioiden hallitusohjelman norminpurun kärkihanke. Siltä osin kuin sitä on tarpeen säädellä, sääntelyn tulisi olla joustavaa ja mahdollistavaa. Lisäksi tulisi tarkastella jakamistalouteen liittyviä esteitä lainsäädännössä. Mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi tulisi uuden lainsäädännön sijaan ensisijaisesti harkita vaihtoehtoisia sääntelykeinoja. Joissain tilanteissa haluttu ohjausvaikutus voidaan saavuttaa nopeammin esimerkiksi itsesääntelyn kuin perinteisen sääntelyn kautta ja samalla vältytään ylisääntelyltä, joka muodostaa uhan jakamistalouden kehittymiselle.

Sisäministeriö katsoo, että jakamistalous ja sen toimijat tulee määritellä selkeästi säädösten avulla. Viranomaisille ei pidä jäädä harkintavaltaa/tulkintavaltaa tapahtuuko jakamistalouden tulonhankinta yrittäjänä tai palkansaajana. Yrittäjän rekisteröintivelvollisuutta ja tulotietojen antamista on yksinkertaistettava. Kirjanpidon tai muistiinpanojen pitämisestä on laadittava tarkemmat ohjeet uusille jakamistalouden yrittäjille. Jakamistalous tulee saada osaksi virallista jo olemassa olevaa järjestelmää, jossa yrittäjän oikeudet ja velvollisuudet ovat yksiselitteisiä. Harmaan talouden selvitysyksikön tekemisessä selvityksissä pienyrittäjyys on korostunut. Lähes puolet osakeyhtiöistä on ollut yhden henkilön vastuulla ja omistamia. Vuosittain joka toinen perustettu yritys on ollut yksinyrittävä elinkeinonharjoittaja tai pieni osakeyhtiö. Kun yritystoiminta hajaantuu pienempiin kokonaisuuksiin, myös vastuu velvoitteiden hoidosta jakaantuu useammalle pienelle yksikölle. Riskit velvollisuuksien laiminlyönneille voivat lisääntyä, kun toimijoiden määrä kasvaa. Sisäministeriön poliisiosasto pitää muistiossa esitettyjä asioita hyvänä asiana, mutta jatkettaessa valmistelua jakamistaloudesta on perusteltua huomioida harmaan talouden ja talousrikostorjunnan vaatimukset. Säännökset ja viranomaisten toimintamallit on luotava mahdollisimman selkeiksi, jotta toiminta on kansalaisten kannalta läpinäkyvää ja viranomaisten päätökset samanlaisissa tapauksissa samanlaisia ja ennalta arvattavia. Asia tulee koskemaan erityisesti veroviranomaisia, joten asian jatkovalmistelussa mm. veroviranomaisten asiantuntemusta tulee käyttää hyödyksi. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan haasteet tulee kyetä ennakoimaan mahdollisimman hyvin, jotta painopiste viranomaistoiminnassa on ennalta estämisessä.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) mukaan jakamistalouteen liittyvien käsitteiden määrittelyyn tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Selvitykseen tai myöhemmin mahdollisesti tehtävään ohjeistukseen olisi tarpeen lisätä eri alojen lainsäädännössä voimassa olevat määritelmät kuten yrittäjä tai elinkeinotoiminnan harjoittaminen. Selvitysluonnoksessa ehdotettujen jatkotoimien mukaisesti voitaisiin myös

pohtia eri lainsäädäntörajat ylittäen sitä, voitaisiinko määrittää kategorisesti ei-ammattimaisen vertais-toiminnan ja ammattimaisen toiminnan raja. Rajaa voitaisiin mahdollisuuksien mukaan soveltaa eri lainsäädäntöaloilla, vaikka niillä on edelleen omat erityispiirteensä ja käsitteensä. Muutoinkin tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä yhtenäistämään eri lainsäädäntöalojen käsitteitä. Tämä edesauttaisi kaikkien osapuolien velvollisuuksien hoitamista ja estäisi osaltaan jakamistalouden muodostumista epäviralliseksi ja harmaalla alueella olevaksi kokonaisuudeksi.

STM toteaa myös, että yhteistyössä eri lainsäädäntöalojen kesken on tuotettava tietoa jakamistalouden kannalta olennaisen lainsäädännön soveltamisesta. Tiedon tulisi olla sekä viranomaisten että asiakkaiden käytettävissä ja se voitaisiin tarjota esimerkiksi selvityksen jatkotoimissa ehdotetusti yhdellä jakamistalous -sivustolla. Muun informaation lisäksi tulisi laatia myös tapausesimerkkejä, jotka antaisivat suuntaa-antavaa selkänöjää kunkin lainsäädäntöalan lakien käytännön soveltamiseen. Perustellusta syystä ja harkitusti voitaisiin myös selvittää, onko tarpeen ja mahdollista laatia esimerkiksi työsuojeluun liittyen uudenlaista lainsäädäntöä yrittäjien määrän suhteellisen osuuden lisääntymisen johdosta. Koska jakamistaloudessa toimii paljon yksityishenkilöitä, voitaisiin harkita myös sellaisen viranomaispalvelun perustamista, josta henkilö voisi etukäteen pyytää lausunnon asemastaan jakamistaloudessa tietystä tapauksessa. Sosiaalivakuutuksen osalta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö katsoo, että tulisi selvittää, voitaisiinko nykyistä työsuhteeseen työhön ja yrittäjyyteen perustuvaa lainsäädäntöä kehittää joustavamaksi siten, että se nykyistä paremmin soveltuisi uusiin työnteon muotoihin ja mahdollistaisi joustavan liikkumisen eri työntekomuotojen välillä. Työsuhteessa olevan työntekijän ja yrittäjän välimaastoon ei tule kuitenkaan luoda uutta ryhmää, koska tämä toisi uuden määrittelyrajan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamiseen, mikä vain vaikeuttaisi lakien toimeenpanoa ja ymmärrettävyyttä. Jakamistalouden edistämisen näkökulmasta yksittäisen henkilön ja toisaalta sosiaaliturvaa toimeenpanevien toimijoiden kannalta tärkeää on, että tulkinta ansaintatoiminnaksi katsottavasta jakamistalouden harjoittamisesta olisi mahdollisimman yhdenmukainen työoikeudellisen säätelyn, sosiaaliturvajärjestelmän ja verotuksen näkökulmista. Säätelyä tulisi kehittää näiden järjestelmien kesken yhteistyössä, ja myös tulkinnoista ja kehityssuunnista viestiminen hyötyisi yhteisistä kannanotoista.

STM:n mukaan on tärkeää, että rajanveto aidon vertaisperiaatteelta toimivan jakamistalouden ja ansaintatarkoituksessa jakamistaloutena harjoitetun toiminnan kesken on selkeä. Edellä mainittujen toimien lisäksi kannattaisi viranomaisvelvoitteiden hoitamisesta tehdä mahdollisimman helppoa jakamistaloudessa toimiville henkilöille. Esimerkiksi pienimuotoista yritystoimintaa tekevät henkilöt hyötyvät, jos heillä on käytössään sähköinen, helppokäyttöinen palvelu viranomaisvelvoitteiden hoitamista varten. Näin lyhyetkin palvelujen ja hyödykkeiden tarjonnat tulevat todennäköisemmin viranomaisten tietoon ja velvoitteet tulevat hoidetuiksi. Jo olemassa olevista palveluista tulisi tiedottaa kattavasti. Jakamistaloutta edistää myös se, että helpotetaan käytännössä palvelujen tai hyödykkeiden tarjoajan, niiden vastaanottajan ja välittäjän sekä tarvittaessa rahoittajan kohtaamista.

Kuntaliiton mukaan viranomaisten tulisi lisätä neuvontaa ja ohjeistusta olemassa olevista säädöksistä, mutta korostaa, että näitä neuvontatehtäviä ei tulisi lisätä kuntien tehtäviin ilman tarvittavaa resursointia. Lähtökohtana tulee pitää sitä, että lainsäädännöllä ei ilman hyviä perusteluita rajoiteta jakamistalouden etenemistä. Elinkeinojen ja työllisyyden näkökulmasta keskeistä olisi tukea jakamis- ja alustatalouteen liittyvän yritystoiminnan syntymistä ja tunnistaa tällainen toiminta yhtenä uutena tärkeänä yrittäjyyden ja työllistymisen muotona.

Valtioneuvoston kanslia näkee jakamistalouden edistämisen keinoina erilaiset globaalit alustat ja niillä toimivat palvelut salliva säätely ja niille toimivat verotusratkaisut (esim. Uber). VNK tuo esille myös perustulon jossain muodossa.

Verohallinto kiinnittää huomiota terminologiaan (itsensä työllistäjä, kevytyrittäjä, itsenäinen ammatinharjoittaja, palveluntarjoaja, yksin yrittäjä, freelancer jne.). Monilla käsitteillä ei ole lainsäädännöllistä pohjaa ja käsitteillä voi olla eri tilanteissa eri merkitys. Terminologiaan tulisi siten kiinnittää erityistä

huomiota ja käsitteet tulisi avata ja tarpeen mukaan ottaa osaksi lainsäädäntöä. Verotuksen näkökulmasta jakamistalous asettaa haasteita erityisesti tulojen ilmoittamiselle, ja kysymykseksi nousee se, kuinka turvataan tietojen saaminen jakamistalouden tuloista, varmistetaan verojen maksu ja näin este-tään harmaan talouden syntymistä. Lisäksi tulisi miettiä, millaisia hallinnollisia kustannuksia syntyy pienten tulojen ilmoittamisesta. Tulojen ilmoittamiseen voi liittyä myös erilaisia teknisiä haasteita. Verohallinto esittääkin, että jakamistalous on laaja kokonaisuus, joten sen verotuksellisten haasteiden pohtiminen ja ratkaiseminen vaatisi erillistä työryhmää.

Ympäristöministeriön mukaan julkinen sektori voi näyttää esimerkkiä. Julkisissa organisaatioissa (mm. kunnat) on mahdollisuuksia jakaa tiloja ja esim. ajoneuvoja. Muutamissa kunnissa on mm. kokeiltu kunnan autojen tarjoamista yhteiskäyttöön ajankohtina, jolloin niillä ei ole käyttötarvetta omassa organisaatiossa. Jakaminen ja yhteiskäyttö säästäisivät julkisten organisaatioiden resursseja, mutta mahdollistaisivat myös kuluttajille ja yrityksille säästöjä. Tätä mahdollisuutta ja siihen mahdollisesti liittyviä esteitä olisi tarpeen selvittää sekä viestiä mahdollisuuksista, joita kuntasektorille jakaminen ja yhteiskäyttö tuovat. Jakamistalouden mahdollisuuksien edistämiseksi on tarpeen myös kerätä hyviä kokemuksia eri puolilta maailmaa. Ympäristöministeriö toteaa edelleen, että Suomi voi myös tarjota sopivan kokeilualustan uusille ratkaisuille, koska oppimisympäristö, teknologia ja kulttuuri tukevat uusia ratkaisuja. Suomessa on perinteitä yhteistyöstä ja yhteisöllisyydestä sekä uudet innovaatiot omaksutaan suhteellisen nopeasti, joten meillä jakamistalouden ratkaisuja voi olla helpompi jalkauttaa.

4. Mahdolliset muut kommentit

Elinkeinoelämän järjestöt ja palkansaajakeskusjärjestöt

Akava tuo esille, että 2000-luvun puolivälin jälkeen työn jakamistalous on kiihtynyt ja itsensäytyöllistäjien määrä kasvanut. Vuonna 2015 Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan 157 000 itsensäytyöllistä. Määrä on kasvanut tasaisesti 2000-luvulla ja vastaa nyt lähes 7 %:a kaikista työllisistä. Suomessa ei ole saatavissa tutkimusta tai selkeää tilastotietoa jakamistaloudessa työskentelevien määrästä. Tätä tutkimusta tarvitaan.

Teknolohiateollisuuden mukaan viranomaisten tarjoama lisäohjeistus ja neuvonta (esim. jakamistaloussivusto) on kannatettava. "Yhden luukun ja yhden tulkinnan -periaate" työsuhte-, työttömyysturva- ja verolainsäädännön tulkinnoissa sekä yrittäjästatukseen vaikuttavissa asioissa ja sopimuskäytännöissä toisi merkittävää hyötyä. Lisäksi myös alustojen tarjoajia voitaisiin kehottaa alustan käyttäjien rekisteröitymisen yhteydessä informoimaan näitä mahdollisista työntekijän/työntarjoajan velvoitteista ja siitä mistä on saatavissa lisätietoa. Etenkin EU-tasolla tapahtuvaa kehitystä on tärkeä seurata ja myös tarjota omia ratkaisuja EU:hun. Jakamistalous on joiltain osin kansainvälistä ja harmonisointi voi olla tältäkin osin tärkeää.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK huomauttaa, että jakamistaloudessa ei ole kyse uudesta ilmiöstä, sillä ihmiset ovat vaihtaneet, kierrättäneet tai jakaneet omaisuuttaan, voimavarojaan, taitojaan ja aikaansa aina – joko korvauksetta tai korvausta vastaan. Sen sijaan jakamisen tapa on muuttunut ja myös helpottunut digitaalisen kehityksen myötä. Tällaisen vaihdantalouden laajeneminen on hyväksyttävää jo ekologiankin kannalta. Jakamistalouden säädösympäristössä SAK:ta kiinnostaa kuitenkin se, miten työ sekä sen tekeminen ja välittäminen siirtyvät entistä enemmän digitaalisille alustoille. Miten alustataloudessa työskentelevien oikeudet ja työsuojelu turvataan, ja miten alustatalouden työnantajat saadaan hoitamaan velvollisuutensa niin, ettei niille synny ansiotonta kilpailuetua perinteisiin toimijoihin verrattuna. Sääntelyn tavoitteena on oltava hyvä työelämä ja samat pelisäännöt kaikille.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK toteaa, että selvityksen painotus on lähinnä juridisissa ongelmissa ja lähtökohdaksi nähdään markkinoiden mahdollisimman vapaa toiminta. Selvityksen tekijöillä näyttää olevan suuri usko alustojen omistajien itsesäätelyn toimivuuteen, mikä on STTK:n mukaan yllättävää ottaen huomioon erityisesti globaalien voittoja tuottavien alustojen toiminnan tarkoituksen. Työelämän digitalisaatio vie suuntaan, jossa kaikki työ pilkotaan yhä pienemmiksi osiksi, joita automatisoidaan, myydään, ostetaan ja vuokrataan. Seurauksena on joukko mikrosilppuyrittäjiä, jotka kilpailevat keskenään työkeikoista ilman kattavaa oikeus- ja sosiaaliturvaa. Viimeisin askel on työn teettäminen digitaalisilla alustoilla, joilla sekä alustan että työn teettäjän bisnes perustuu työn halpuuttamiselle. Tutkimuksia alustatyöstä on vasta vähän, vaikka alustatyötä tehdään jo kaikkialla maailmassa, myös Suomessa. Esim. Ajatushautomo CEPS arvioi, että eurooppalaisista noin 100,000 (eli 0.005% työvoimasta) työskentelee aktiivisesti alustoilla. Ilmiö kuitenkin laajenee nopeasti. Foundation for European Progressive Studies FEPS tutkimuksen mukaan (UK, Ruotsi, Saksa, Itävalta ja Alankomaat) alustojen käyttö työnteossa näyttää leviävän hyvin monenlaiseen työhön kuten terveydenhuolto, opetus, lakipalvelut ja monet maanalaistehdyt. Tutkimuksen mukaan alustatalouden töitä tekevät valitsevat keikat enemmänkin epätoivosta kuin aktiivisena uravaihtona, satunnaisesti täydentääkseen pieniä tulojaan vakinaisen työnhaun ohessa.

Majoitus ja tilat -sektorin lausunnonantajat

Barking Oy huomauttaa, että yleisesti ottaen ihmiset suhtautuvat jakamistalouteen positiivisesti. Käytännössä kuitenkin voi olla korkeakin kynnys aloittaa, vaikka aloittaminen olisi maksutonta. Julkisen sektorin pitäisi yrittää pysyä yksityisen sektorin vauhdissa mukana. Ei haittaisi, vaikka tulevaisuudessa julkinen sektori olisi siinä jopa edelläkävijä.

Finpro Visit Finland Oy toteaa, että jakamistalous on näkemyksemme mukaan matkailualalle pysyvästi rantautunut uusi tapa toimia ja uusia vastaavia palveluita tullaan varmasti näkemään varsinaisten ammattimaisten matkailupalveluiden täydentäjänä. Aitojen elämysten ja paikallisuuden kokeminen on matkailijoille yhä tärkeämpää ja jakamistalous mahdollistaa sen. Kasvava kysyntä ko palvelulle osoittaa matkailijoiden haluavan tällaista majoitusmuotoa. Asiakaskunta käyttää rahaa muihin matkailupalveluihin ja hyödyttää siten kokonaisuudessaan myös ammattimaisesti toimivia matkailuyrityksiä. Siten haluamme tukea palvelun kehittymistä. Näemme kuitenkin, kuten MaRa lausunnossaan toteaa, että sekä rajojen tarkempi määrittely matkailupalveluiden ammattimaisen välitystoiminnan ja jakamistalouden välillä sekä erilaiset vastuiden, velvollisuuksien ja turvallisuutta koskevien säännösten jalkauttaminen toimintaan ovat tärkeitä.

Forenom Oy suhtautuu erittäin positiivisesti jakamistalouteen sekä yleisesti että majoitusliiketoiminnassa. Matkailualalla jakamistalouden tarjonnalla tasoitetaan kysyntä- ja hintapiikkejä ja tarjotaan uusia vaihtoehtoja asiakkaille. Lisääntynyt kilpailu pakottaa nykyiset majoitusalan toimijat muuttamaan toimintaansa tehokkaammaksi ja asiakasystävällisemmäksi sekä luo mahdollisuuksia uudelle liike-toiminnalle. Kasvavalla majoitustarjonnalla mahdollistetaan myös kausi- ja tapahtumaluonteisen toiminta myös alueilla, joilla perinteisen majoitusliiketoiminnan kapasiteetin kasvattaminen ei olisi järkevää (esim. Savonlinnan Oopperajuhlat tai Pori Jazz). Tärkeimpänä Suomen kilpailukyvyyn kannalta näemme kasvavan kohtuuhintaisen majoitustarjonnan mahdollistaman paremman työvoiman liikkuvuuden maan sisällä ja Suomeen. Esimerkiksi rakennus, ja matkailualoilla on paljon projektiluontoista työtä. Yritykset houkuttelevat koko ajan enemmän pysyvää osaavaa työvoimaa Suomeen. Useimmille ei ole realismia maksaa hotelleiden hintaa pidempää aikaa tai heti aloittaa vuoden minimipituista vuokrasopimusta. Tähän kysyntään vastaamme myös omalla 5 500 asunnon ja huoneen tarjonnallamme Pohjoismaissa. Jakamistalouden edistämiseksi toivomme päättäjiltä jatkossakin ennakkoluulottomuutta sekä avointa vuoropuhelua alan toimijoiden kanssa.

Helsingin Kotimajoitus toteaa, että alustojen verotuskysymykset kaipaivat lisäpohdintaa dokumentin Jakamistalouden säädösympäristö_haasteet ja kehittämistarpeet.pdf luvussa 3.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut (MaRa) ry:n mukaan selvityksessä esitetyt jatkotoimet, muun muassa neuvontaa ja ohjeistusta lisäämällä, ovat kaikilta osin riittämättömiä keinoja. Selvityksessä tulee ottaa vahvemmin esille oikeudenmukaisten työolojen ja työehtojen, kuluttajansuojan ja sosiaalisen suojelun rinnalla kilpailuneutraliteetin saavuttaminen samoista asiakkaista kilpailevien toimijoiden kesken. MaRa toteaa, että selvityksessä on jäänyt käsittelemättä ammattimaisen välitystalouden lisääntymisen vaikutukset verokertymään, työolosuhteisiin, eläkkeisiin, sosiaaliturvaan ja asumisen hintaan. MaRa esittää, että Suomessa selvitetään Euroopan komission esittämällä tavalla välitystalouden taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Ammattimaiselle liiketoiminnalle on luotava pelisäännöt, joiden avulla toiminnanharjoittajien, kuluttajien ja työntekijöiden oikeusturva saatetaan muuta lainsäädäntöä vastaavalle tasolle. Samalla on varmistettava, että kaikki toimijat maksavat liiketoiminnastaan veroja myös Suomeen.

Vertaisliikenne ja autonjako -sektorin lausunnonantajat

Helsingin Taksiautoilijat ry suhtautuu jakamistalouteen myönteisesti silloin kun lainsäädäntö selvärajaisesti määrittelee liiketoiminnan ja jakamistalouden nimissä tuotetun palvelun eron. Helsingin Taksiautoilijat ry katsoo, että esimerkiksi henkilöliikennesektorilla toimivat palveluntuottajat voivat toimia ilman liikennelupaa tai muita yhteiskunnallisia velvoitteita, mutta vain siinä tapauksessa, että palvelusta peritty korvaus ei ylitä palvelun tuotantokustannuksia. Lainsäädäntö ei tälle aseta tälläkään hetkellä rajoituksia ja täten mahdollistaa esim. ajoneuvon jakamisen työmatkaliikenteessä tai lasten harrastekuljetukset siten, että palvelun tarjoajalle maksetaan tästä korvaus. Helsingin Taksiautoilijoiden mielestä jakamistalouden nimissä tehtävästä palveluntuotosta syntyvä lisäarvo ei kuitenkaan voi olla eri tavalla kohdeltua tulonhankkimista kuin perinteisillä alan toimijoilla.

Suomen Taksiliitto ry kysyy lausunnossaan, onko meidän sääntelyä purettaessa syytä ryhtyä määrittelemään työläisä sääntöolosuhteiden uutta termiä Suomeen vai pärjäisimmekö edelleenkin termeillä yrittäjä ja työntekijä. Miksi meillä pitäisi olla kahdenlaisia yrittäjiä. Jos yrittäjän velvoitteista voidaan poiketa, niin eikö olisi tasapuolisempaa ja järkevämpää luopua näistä velvoitteista kaikkien yrittäjien osalta eikä luoda erilaisia "yrittäjä-luokkia". Henkilöliikenteen osalta jakamistaloutena voidaan hyvin pitää toimintaa, jossa auton omistaja/haltija on menossa johonkin ja ottaa kyytiinsä jonkun, esim. kimpakyydit töihin jne. Ajatus on siis oltava niin päin, että kuljetuspalvelun tuottaja kertoo milloin ja mihin on tulos ja mahdollisesti "pienää korvausta" vastaan ottaa jonkun kyytiin. Sen sijaan, jos joku tarjoaa kuljetuspalvelua siten, että matkustaja kertoo milloin ja/tai mihin, niin kyseessä ei ole jakamistalous vaan liiketoiminta. Ylipäättään yrittäjän asemaa osana keskustelua jakamistaloudesta on syytä arvioida. Yrittäjän ja yrityksen velvollisuudet ovat varsin monelta osiltaan kovin vanhaan lainsäädäntöön perustuvaa, lähinnä aikaan "patruuna ja paperitehdas", jolloin yrittäjän asema työntekijään ja työhön nähden oli totaalisen toinen kuin nykyisin. Tällä hetkellä tuntuu usein siltä, että yrittäjä, erityisesti työllistäessään, joutuu sellaiseen asemaan eri vaatimusten ja velvoitteiden suhteen, että häntä voidaan pitää kovinkaan itsenäisenä toimijana. Tältäkin osin ei kuitenkaan ole syytä ryhtyä toimenpiteisiin vain tietynlaisten yritysten ja yrittäjien suhteen vaan toimia kaikkia kohtaan tasapuolisesti.

Uber Finland Oy (Uber) toteaa, että raportti alkaa kuvailemalla jakamistalouden hyötyjä. Samassa yhteydessä pohditaan silti, pitäisikö jakamistalouden toiminta rinnastaa harmaaseen talouteen. Tällaiset kommentit eivät ole erityisen perusteltuja – päinvastoin. Esimerkiksi Norjan veroviranomainen on nähnyt sähköiset alustat, kuten Uberin ja Airbnb:n loistavina mahdollisuuksina kitkeä harmaata taloutta ja laajentaa veropohjaa. Kaiken kaikkiaan raportti on kuitenkin hyvä ensimmäinen askel kohti jakamistalouden parempaa hyödyntämistä Suomessa. Uber tuo lausunnossaan esille muutamia näkökulmia jakamistalouden hyödyistä. Uber katsoo muun ohella, että mahdollisimman matalan kynnyksen kyydinja-

kaminen on tehokkain tapa lisätä henkilöautojen täyttöastetta, mikä osaltaan voi vähentää liikenteen päästöjä. Samalla uusien liikennepalveluiden yleistyminen voi edesauttaa ihmisten siirtymistä yksityisauton omistamisesta ja käytöstä kohti joukkoliikenteen, pyöräilyn, kävelyn ja liikennepalveluiden nykyistä suurempaa hyödyntämistä. Uber suhtautuu positiivisesti uusiin liikkumispalveluihin, jotka tuovat ihmisille uusia vaihtoehtoja yksityisauton omistamisen ja käytön sijaan. Kyydinjakoalustat voivat tarjota esimerkiksi uusia markkinaehtoisia työkaluja sähköautojen yleistymiseen. Kyydinjakaminen voi lisätä sähköautojen käyttöastetta ja laajentaa puhtaiden kyytipalveluiden saatavuutta uusiin käyttäjäryhmiin riippumatta siitä onko näillä ryhmillä mahdollisuuksia ostaa vielä verrattain kalliita sähköautoja.

Kotitalous- ja pientyöt -sektorin lausunnonantajat

SuoraTyö Oy toteaa, että nykyisessä lainsäädännössä lähdetään siitä, että työtä tehdään joko työsuhteessa tai yrittäjänä. Ottamatta kantaa termien oikeellisuuteen, mielestämme tämä kahtiajako on selkeä ja toimiva. Näin tulisi olla myös jatkossa, koska tämän kahtiajaon päälle on rakennettu hyvinvointiyhteiskuntamme perusta sekä yksilön kaikkinaisen sosiaaliturva. Mielestämme uutta työn tekemisen statusta, kuten kevytyrittäjyyttä ei tarvitse luoda, mikäli julkishallinnon järjestelmät ja niiden rajapinnat ovat riittävän helpot palveluntarjoajille liittyä ja rakentaa omat palvelunsa niitä hyödyntäen. Suomi.fi-palvelu on hyvä esimerkki tällaisesta rajapinnasta, joka on avoin myös yksityisen sektorin toimijoille. Nykyinen jäykkä kehikko aiheuttaa varsin usein tilanteita, jossa tekemätöntä työtä on kannattamatonta tarjota tehtäväksi tai tarjolla olevaa työtä ei kannata tai ei tulopohjan vaarantumisen vuoksi uskalleta ottaa vastaan. Tekemämme tutkimuksen mukaan 27 % työssäkävivistä suomalaisista on sitä mieltä, että heidän työpaikallaan tai yrityksessään on palkkaamisen kynnysten vuoksi tekemätöntä keikkatyötä. Toisaalta 53 % suomalaisista olisi valmis tekemään keikkatöitä, mikäli sen löytäminen ja työstä sopiminen olisi helppoa (Dueri-tutkimus, T-Media, 04/2017).

Muut sidosryhmät

Kuluttajaliitto huomauttaa, että jakamistalous ei ole muusta yhteiskunnan kehityksestä tai ideologioista irrallinen ilmiö. Viime kädessä on kysymys siitä, millaisen yhteiskunnan haluamme. Siksi on tärkeää pohtia, mikä merkitys jakamistaloudella on yhteiskunnassa. Mikä rooli julkiselle vallalle ja sääntelylle halutaan antaa, miten ja keneltä varat yhteiskunnan toimintaan kerätään, kenen ja minkälaisesta vapaudesta on kysymys. Perinteisiin taloudellisen toiminnan muotoihin liittyy paljon sääntelyä, jolla turvataan eri osapuolten asemaa (esimerkiksi kuluttajansuoja- tai työlainsäädäntö). On huolehdittava, että jakamistaloudesta ei muodostu keinoa tämän sääntelyn kiertämiseksi: kuluttajille suoraan aiheutuvien ongelmien ohella tällainen kehitys heikentää perinteisesti toimivien elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia kilpailla, mikä heikentää myös osaltaan kuluttajien asemaa. Käsillä oleva muutos voi olla vaikeasti hallittavissa eikä sitä välttämättä ole edes kaikin osin tarpeen yrittääkään hallita – sääntelyllä tulee vain huolehtia, että lopputulos on oikeudenmukainen. Muutoksiin liittyy sekä mahdollisuuksia että uhkia. Kuluttajaliitto suhtautuu muutokseen ennakkoluulottomasti ja pyrkii vaikuttamaan asioihin siten, että kuluttajan edut turvataan maailman muuttuessa.

Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana -tutkimushankkeen tutkijat Mäenpää ja Faehnle tuovat esiin, että jakamistalous on moninainen ilmiö ja kehityksensä alkuvaiheessa. Jakamistaloudessa kansalaiset omaksuvat uusia toimijuuksia, vertaiskaupan, -palvelujen ja -tuotannon piirissä. He valtaistuvat taloudellisina toimijoina verrattuna perinteiseen kapitalistiseen talousjärjestelmään, jolloin periaatteessa kuljetaan kohti tasa-arvoisempaa tai ainakin laajapohjaisempaa markkinataloutta. Toisaalta iso alustabisnes uhkaa kansalaisten asemaa työntekijöinä ja uudistaa kamppailun kansalaisten asemasta työn ja toimeentulon markkinoilla. Valtiovallan kannattaa edistää jakamistalouden markkinoiden kehittymistä ruohonjuuritasolla mahdollistamalla uusia vertaistoiminnan ja liiketoiminnan malleja. Näin lisätään kansalaisten toimeentulomahdollisuuksia ja kannustetaan kehittämään kotimaisia jakamistalous-

alustoja, jolloin saadaan paras hyvinvoinnillinen ja kansantaloudellinen hyöty. Sääntelyssä tulee panostaa sääntöjen järkevään soveltamiseen ja kannustaa itsesääntelyyn. Rohkeat ja monimuotoiset kokeilut ovat tarpeen. Jakamistalouden tutkimukseen ja ennakointiin tulee osoittaa merkittävää kansallista rahoitusta esimerkiksi perustamalla monitieteinen jakamistalouden tutkimusyksikkö, joka vastaa myös alan tilastoinnista. Jakamistalouden yhteys muihin samanaikaisiin taloudellisiin murroksiin, kuten teolliseen internetiin, robotisaatioon, 3D-tulostukseen ja tekoälyyn, tulee ottaa käsittelyyn. Tämä liittyy ennen kaikkea keskusteluun perustulosta sekä huoleen valtiontalouden veropohjasta tulevaisuudessa. Jakamistalous on nostettava poliittiseen keskusteluun, jotta syntyy laajaa kansalaiskeskustelua sen eri ulottuvuuksien toivottavuudesta. Tarvitsemme kansallisen vision siitä, millaista jakamistaloutta haluamme. Suomen kannattaa tehdä yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa tavoitellen jakamistalouden pohjoismaista mallia hyvinvointivaltion ja vahvan kansalaisyhteiskunnan pohjalta.

Ministeriöt ja virastot

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) huomauttaa, että on hyvä erotella alustojen kautta tapahtuva, usein globaali liiketoiminta (alustatalous) sekä paikallinen, jakamiseen ilman suurta ansaintaodotusta perustuva, ei-ammattimainen kansalaistoiminta. On selvää, että jälkimmäisenä mainitun tulisi olla mahdollisimman helppoa. Jakamistalouden sääntelyssä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että kansalaistoimintaa ei epähuomiossa vaikeuteta. LVM:n mukaan tutkimustietoa ja tilastointia jakamistaloudesta tulisi yhä saada lisää. Jakamistalouden toimintamallit ja markkinat kehittyvät Euroopassa ja maailmalla vauhdilla. On tärkeää, että Suomessa pysytään tässä kehityksessä tiiviisti mukana. Selvityksessä esiin tulleisiin haasteisiin ja pullonkauloihin on tärkeää löytää ratkaisuja. LVM toivookin täsmällisiä ja selkeitä, jakamistalouden toimintaedellytyksiä selkeästi parantavia jatkotoimenpiteitä selvitysten ohella.

Kuntaliitto pitää erittäin hyödyllisenä sitä, että jakamistalouteen liittyvää säädösympäristöä on ryhdytty kartoittamaan. Kuntaliitto on halukas osallistumaan tämän teeman jatkotyöstämiseen.

Valtioneuvoston kanslia huomauttaa, että luonnoksessa puhutaan kansainvälisistä esimerkeistä, mutta ei täsmennetä mitä käytetyt esimerkit ovat - lisätieto näistä olisi hyödyllistä. Jakamistalouden ja alustatalouden suhdetta ja yhteneväisyyttä voisi käsitellä lisää. Monessa tapauksessa, esim. Uber, voisi olla parempi puhuakin alustataloudesta jakamistalouden sijaan. Määritelmät ja rajanvedot eivät toki ole vielä missään vakiintuneita. Arviot jakamistalouden arvosta ja koosta ovat aika epämääräisiä; esim. sanotaan, että jakamistalous on Suomessa hyvin pientä - kuinka pientä?

Verohallinto huomauttaa, että muistiossa ei ole juuri tuotu esille jakamistalouden mukanaan tuomia mahdollisuuksia harmaan talouden toimijoille eikä siten myöskään sen mukanaan tuomia haasteita harmaan talouden torjunnalle. Tältä osin asiaa tulisi tarkastella lähtökohtaisesti kokonaisuutena koko viranomaistoiminnan näkökulmasta. Alustatalous mahdollistaa usein toimimisen esimerkiksi ilman rekisteröitymisvelvoitetta eri rekistereihin, jonka johdosta on mahdollista, että toiminta jää kokonaan viranomaisvalvonnan ulkopuolelle. Rekisteröitymisvelvoitteen puuttuminen voi johtaa myös epäneutraalisuuteen suhteessa perinteisiin toimijoihin. Vastaaventyypisiä kysymyksiä on noussut aiemmin esille mm. ulkomaisten toimijoiden osalta. Jakamistalous voi mahdollistaa myös laajahkon ja ammattimaisen toiminnan harjoittamisen pilkkomalla toimintaa siten, että se vaikuttaa satunnaiselta ja pienimuotoiselta. Jakamistalous voi mahdollistaa myös esim. sosiaalietuuksien väärinkäytökset, jos toimijoiden tulo-tietoja ei saada kattavasti kerättyä. Huomionarvoista on myös se, että muistiossakin esille nostetut laskutuspalveluyritykset saattavat mahdollistaa esim. liiketoimintakiellossa olevan henkilön toiminnan jatkumisen, kun laskutus kierrätetään laskutuspalveluyrityksen kautta.